

CATONIS
DISTICHA
DE MORIBVS CVM
SCHOLIIS DES. *Erasmi*
Roterodami.

Adiecta sunt,

*Oratio Græca Sapientum, interprete Erasmo Roterodamo.
Eidem per Ausonium, cum Erasmi doctissima enarratione:
Mimi Publiani ex eiusdem Erasmi restitutione, cumque Schol
iis eiusdem.
Iscratis ad Demonicum Oratio parænetica, longè ad iuuentu
tis mores rite formandos utilissima.*

Omnia summâ curâ, diligentiaque excusa.

LONDINI:
Ex Typographia Societatis Stationari
orum. 1625.

Cum Privilegio.

CATONIS
DISTICHA
DE MORIBVS
CVM SCHOLIIS

DES. ERASMI
Roterodami.

Adiecta sunt,

*Dicta Græca Sapientum, interprete Erasmo Roterodamo.
Eadem per Ausonium, cum Erasmi doctissimâ enarratione:
Mimi Publiani ex eiusdem Erasmi restitutione, cûmque
Scholijs eiusdem.*

*Isocratis ad Demonicum Oratio parænetica, longè ad iuuen-
tutis mores vitæ formandos utilissima.*

Omnia summâ curâ, diligentiaque excusa.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis Stationariorum.
CLD IOC XXVIII.

Cum Privilegio.

*60-152

LIBELLVS ELEGANTISSIMVS

Qui inscribitur CATO, de Præceptis vitæ

communis, ERASMO Roterodamo

*Castigator & inter-
prete.*

Præfatio cum breuissimis præceptis.

Vm animaduertentem quàm plurimos homines grauiter errare in via morû, succurrendum & consulendum eorum opinioni fore existimaui, maximè vt gloriosè viuerent, & honorem contingerent. Nunc te, fili charissime, docebo, quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ita legas, vt intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere est.

Itaque, Deo supplica. Parentes ama.

Prima pietas est in Deum. Proxima in parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrificijs. Amamus Parentes, dum obseruamus & obsequimur. Colimus cognatos officijs & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabitur ingenuis pueris pædagogus, quem vererentur, hunc magistrum vocant. Et animaduerte verborum proprietatem: Deo supplicandum est: Parentes amandi: Cognati colendi: Magister metuendus.

Datum serua.

Quod tuæ creditum est fidei, id serua veluti depositum. *Foro te para.*

Id est, his artibus te exerceas vt possis in foro versari, hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissimis codicibus (*foro pare*) id est, accommoda te rebus præsentibus, quemadmodum dicimus, vt i foro. Cum hoc interpretamento consentit Græcus Planudes, neque dubium est, quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primùm rationem te iudicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetudinē agere: deinde bonorum conuictu redderis melior. *Ad consilium ne accefferis, antequam voceris.*

Ne ingeras te ipsum alienis negotijs, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum beneuolentiam, & alit partem.

Maiori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parte.

Id est, noli sœuire in eos qui sunt inferiores te, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Ne profundas temerè facultates tuas, ne vel turpiter egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam serua.

Id est, serua te incontaminatum ac purum ab inquinamenti libidinum: castum enim verecundum dicitur: est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet. Negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò dicitur, quod longo vitæ vsu vix assequi queas.

Quos legeris memento.

Nam quidam operant se lectione, alia super alia inge-
rentes, neque quicquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Mandus esto.

Id est, comis in congressu.

Iraſci abs te noli.

Ne sis morosus. Nam omninò non commoueri, ſtipitis eſt potiùs quàm hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt enim argumentum arrogantis ſtultitiæ, *Vel.*

Miſerum ne irriſeris.

Sic enim quidam codices habent, hoc eſt, animi vitia rideri merentur: calamitas miſericordiam meretur potiùs quàm riſum.

Mutuum dato.

Cui des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuò; ſed non quibuſlibet, ſed redditur iſ bona fide, ſed dignis officio, denique ijs, quibus non graueris & dono dare.

Iudiciò adeſto.

Adſunt aduocati: & id olim erat officium præcipuum in amicos, adeſſe iudicijs.

Conuiuare raro.

Sæpius vocare ad conuiuium exhaurit ſubſtantiã; ſæpius ire ad coruiuium, ſordidum eſt: at rariùs vtrunque facere, humanitatis eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatē naturæ.

Iuriurandum ſerua.

Non eſt temerè iurandum: quod autem iuraris, præſtandum eſt, niſi ſcelus ſit quod iuraris.

Vino te tempora.

Eſto moderatus in vino; vel abſtine à vino: nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patriâ.

Pugnandum eſt, non pro quauis re; ſed pro deſenſione patriæ. Nam canum more, mercede pugnare turpiſſimum eſt, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id eſt, ne facilis ſis ad credenda quæuis quæ dicuntur.

Tu te conſule.

A te ipſo pete conſiliũ, qui te tuãque optimè noſti, *Auc*

Tuò consule.

Id est, caue à consilijs periculosis, tuta consilia sequere.
Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge.

Literas disce.

Ætas enim prima studio literarum optimè coërcetur à
scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos: alioquin
percutunt.

Maledicus ne esto.

Id est, à conuitijs tempera, neq; carpas vitam alicuius.
Existimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas: perit enim facilè, at
non facilè sarcietur.

Æquum iudica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam: sed ad regulam
equitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficij accepti memore esto.

Nam dati pulchrum est obliuisci: Accepti verò memi-
nisse decet.

Ad prætorium stato.

Multa enim discantur in agendis causis.

Consultus esto:

Id est, calleas scientiam, & morem iuris, vt possis ani-
cis opitulari.

Vtere virtute.

Non viribus neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non esse irascendum sine causâ. Nunc ad-
monet iustam etiam iram moderandum esse.

Trocho lude.

Aleas fuge.

Trochus conuenit pueris. Alea infamis erat & apud
Gentiles: nunc principum Christianorum lusus est, imò
quo-

quorundam etiam sacerdotum delitiæ.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Ne fastidias inferiorem te: quod est elati, non cordati.

Alicna concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Coniugem ama.

Vt omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga & institue.

Patere legem, quam ipse tuleris.

Quam conditionē præscribis alijs, eadē vtere ipse in alios.

Pauca in conuiuio loquere.

Vt sit alijs etiam loquendi locus.

Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factu est, id ne affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum est: amor aniplec-
tendus. Etiam si quis parum dignus est, qui redametur, ta-
men amari te patere.

DISTICHA, CATONIS DE MORI- BUS. LIB. I. PRÆFATIO.

Dei cultus præcipuus. I.

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipuè sit purâ mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudû, re-
bûsque corporeis: verum cum Deus ipse sit animus, hoc
est, mens non corpus & consentaneum est simile gaudere
simili; nimirum potissimum colendus est puritate mentis.
Quin & hodiè vulgus Christianorû corporeis quibusdam
ceremonijs colit Deum, cum gratissimus cultus sit animi
pietas. Tales enim adoratores quærit pater, qui in spiritu
adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gratior pietas diuis;
quàm si vitam illorum imiteris, hoc est, tolerantiam, man-
suetudi-

fuetudinem, castimoniam; Atque hæc animi sunt. Animus est Deus. Fac quantum potes, à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum immolâris sacrificium (*pura mente.*) Nam vulgus lotis manibus ac pedibus ad sacrum accedebat: tu mentem purga; huiusordes Deum offendunt, qui vidit ea quæ sunt in animo non in corpore. (*Si Deus*) Si, hic non dubitantis est, sed ratiocinantis. (*Ut carmina*) Nam Virg. in sexto Æneid. Deum spiritum & mentem vocat. (*Præcipue*) Vt intelligas non damnari cultum corporalem, sed hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto.

Nam diuturna quies vitij alimenta ministrat.

Sensus est, cum vita vigilia sit, (iuxta Plinium) cauendum est, ne maximam vitæ partem somno perdamus: præsertim cum è somnolentiâ, vitia multa nascantur & corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam esse puta, compestere linguam:

Proximus ille Deo, qui scit rati: ne tacere.

Prima, id est, summa maximâque virtus est moderari linguam, ne quid temerè loquaris. Deus enim, qui sapientissimus est, rarò loquitur, & non nisi necessaria, cum nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus est Deo, qui sapienter & animi iudicio nouit tacere.

Sibi ipsi conueniendum est. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.

Conueniet nulli, qui secum dissidet, ipse.

Qui secum ipse pugnat, nec sibi constat, hic cum alijs conuenire non potest. Hoc est, qui moribus est inæqualibus, nec vllò certo vitæ instituto, is non est aptus ad aliorum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores,

Cum culpent alios, nemo sine crimine vitat.

Mortales aliorum notant vitia, sua non vident: cum
nullus

nullus vitijs careat, si quis propriam vitam ac mores proprius excutiat.

Vtilitas diuitijs anteponenda. VI.

*Que nocitura tenes, quamuis sint chara, relinque
Vtilitas opibus præponi tempore debet.*

Aliquoties expedit in loco res charissimas abijcere, si periculum adferant, veluti gemmas & aurum, quò vita sit in tuto; aut voluptates, quò valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed vtilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

*Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto.
Temporibus mores sapiens sine crimine, mutat.*

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere, ut modò grauis sis, modò lenis, hoc est, placidus ac remissus pro re, proque loco. Vide num legendum sit levis pro lenis, quod magis respondet ad constans, ut sit sensus, Aliquando persistendum in sententiâ, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porro versus constabit si legas: Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto. Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Vxori non semper assentendum. VIII.

*Nil temerè vxori de seruis crede querenti:
Sape etenim mulier, quem coniux diligit, odit.*

Illud vxoribus fermè peculiare est, ut maritos instigent in seruos: vnde monet, ne temerè fidem habeant huiusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

*Cumq; mones aliquem, nec se velit ipse moneri,
Si tibi sit charus, noli desistere capis.*

Non satis est leuiter admonere peccantem amicum: vrgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

*Contra verbosos noli contendere verbis.
Sermo datur cunctis: animi sapientia paucis.*

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustra contendis, propterea quòd stultitia verbo-

verbosissima fit.

Amicus sibi quisque. XI.

Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus :

Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis vtere, ut ipse tibi sis proximus. Sic alijs benefac tibi ipsi ne noceas. In priori versu est venusta reditio similium in *Dilige & Amicus*. In secundo contrarium *Bonis & Mala*.

Rumores spargere vetitum. XII.

Rumores fuge, ne incipias novus author haberi.

Nam nulli tacuisse nocet : nocet esse locutum.

Ne quid in vulgo sparseris, propterea quod rumor sæpenumero in eius caput recidit, à quo profectus est. Si rumor nil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse; si quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promissam certo promittere noli.

Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

Noli certò promittere quicquam, alieni promissii fiducia. Quod in te situm est, id præstare potes : alienam fidem præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicendum facilimum, in præstando sæpè fallit.

Iudex quisque sui. XIV.

Cum te quis laudet, iudex tuus esse memento.

Plus alij de te, quam tu tibi, credere noli.

Ne te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tuâ ipsius conscientia. Te ipsum interroga qualis sis; & si animus tibi responderit te longè alium esse, quàm hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse notior es quàm alijs.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento ;

Atque alijs cum tu benefeceris, ipse sileto.

Beneficij acceptum meminisse oportet, obliuisci dati. Qui dat beneficium, eius est dissimulare se dedisse, ne commemorando videatur exprobrare; eius qui accepit, est passim prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio

Senio bene gesta ferenda. XVI.

*Multorum dum facta senex & dicta recenset,
Fac tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse.*

Senes qui multa viderunt & audiunt, multorum dicta factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in iuuentute, ut in senectute succurrat nobis non solum, quid alij rectè dixerint ac fecerint, verum etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labes. XVII.

*Nec cures, si quis tacito sermone loquatur:
Conscijs ipse sibi de se putat omnia dici.*

Cum videris quosdam inter se secretò colloqui, ne statim suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis malè sibi conscij.

In prosperis de aduersis cogitandum. XVIII.

*Cum fueris felix, quæ sunt aduersa caueo.
Non eodem cursu respondent ultima primis.*

In rebus secundis, ne quid accadat aduersi, cauendum est: solet enim fortuna sæpius verti in aduersam, & lætis initijs addere tristem exitum. Ergo cum secundæ res sunt maximè, tum maximè meditandum est, quo pacto aduersam fortunam feras: ne si inexpectata venerit, & improuisum te oppresserit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

*Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa:
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.*

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamētis inhiant. Fit enim sæpenumero, ut qui mortem alterius expectabat, prior ipse moriatur, etiam si iunior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est; & quouis casu abruptitur.

Animus in dono æstimandus. XX.

*Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.*

Munera sunt æstimanda non suo pretio, sed animo donantis. Itaque legimus summos Principes aquam manu causâ haustam, & malum oblatum summâ cum alacritate

per,

perinde vt maximum munus accepisse. (*Accipito placidè*) alacri vultu, vt ostendas tibi gratum esse. (*Et plene*) id est, non malignè, sed candidè, vt prae te feras pro exiguo numero multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cum te natura creârit.

Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cùm natura nudos produxerit, satis intelligere possumus diuitias alienas esse, neque secundum hominis naturam. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas: aliquid tui decessit. Sin opes auferantur, aut non contingant, noli valdè cruciari. Siquidè in his quæ verè sunt hominis, nihilo plus habent Reges quàm tu pauper. Vis scire quid verè tuum sit? Cogita quid habueris, cùm nascereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne timeas illam, quæ vita est ultima finis:

Qui mortem metuit, quod viuit, perdit id ipsum.

Qui mortem timet, non solum non effugit mortem, sed insuper hoc ipsum vitæ, quod datur, perdit: nam anxie viuere non est viuere.

Amicorum ingratitude fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus;

Inculcare Deum noli, sed te ipse coerce.

Nihil est acerbius quàm amicus ingratus. Quod tamen si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpâ quin potius te ipsum coerce, ne deunò benefacias ingratis: quidam enim, si beneficientibus fortuna non respondeat, superos inculant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum; cùm eius acciderit culpâ, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Ne tibi quid desit, quasitus vttere parçè:

Vtique quod est serues, semper tibi deesse putato.

(Vttere parçè) id est, modicè, non profusè, (quasitus) id est, partis. Et vt serues quod habes, semper imaginare tibi deesse, vt semper aliquid addas. Sera autem (vt inquit Hesiodus) in fundo parsimonia.

Promissio iterata molesta. XXV.

Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli:

Ne sis ventosus, dum vis urbanus haberi.

Quod non possis efficere, ne semel quidem est promittendum, ne temerè facias. Porro quod præstare possis, id iterum atq; iterum promittere iactantiæ est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus;

Tu quoque fac simile: sic ars deluditur arte.

Erga eum qui fucò utitur, tu item contrà utere fucò, & iuxta prouerbiū, Cretiza contra Cretensem. Satius est nonnunquam retinere simulatum amicum, quàm reddere apertū inimicū. Id enim fiet, si ostenderis te sentire fucum.

Blandiloquentia suspecta. XXVII.

Noli homines blandos nimium sermone probare:

Fistula dulces canit, volucrem dum decipit auceps.

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia: nec æstimes homines ex benedictis, sed ex benefactis. Insidiatur tibi, quisquis, admodum blandus est. Memento sic capi & illici aues, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima pars hominum capitur, cum adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus instruendi. XXVIII.

Si tibi sint nati, nec opes: tunc artibus illos

Instrue quò possint inopem defendere vitam.

Artem, ut habet prouerbiū, non solum quæuis terra, sed quæuis etiam alit fortuna: vnde certissimum viaticum est ars, quæ quocunque terrarum venias, defendit ab egestate. At nunc vulgus liberos suos diuitum aut principū ministerijs dedicat, ubi duo simul maxima discant mala, luxuriam & ocium. Porro quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaserim diuitibus quoque, ut liberos suos iubeant artem aliquam discere, vnde geminum commodum consequantur. Primum, prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficietur vitij: deinde si fortuna abstulerit opes, non erit cur vel mendicent, vel

ad sordidas aut foedas artes redigantur, puta, turpe ministerium aut militiam.

Res quomodo æstimandæ. XXIX.

Quod vile est, charum; quod charum, vile putato.

Sic tibi tu parcus, nec auarus habebereis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne: quod vulgus negligit, tu magnificito, ita fiet, vt nec tibi sis parcus, (audebis enim vt, quæ non magni facis) neque cuiquam videaris auarus, cum non expectes auidè, neque seruabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit diuitias, minimi facit probitatem & eruditionem. Tu inuertere æstimationem. Res autè cuique tales sunt, qualis est de his opinio. Vulgus lautam putat rem pauonem aut rhombum: tu contrà, vilem rem putato; & puta rem esse lautissimam, ouum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lauta tuo iudicio, nec aliorum expectes lautitias, quæ tibi viles sunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse:

Turpe est doctori, cum culpæ redarguit ipsum.

Turpe est committere te, quod docēs alios non esse committendum. Vita turpis abrogat auctoritatem docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod iniustum est petito, vel quod videatur honestum:

Nam stultum petere est quod possit iure negari.

Quod inhonestum est, à nemine petendum est. Nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic, quod iniustum est, id est, quod non debetur, iure negari potest. Ergo non à quouis petas nec quiduis; sed quod cum honestate coniunctum est. Nam id petitur aliquando & ab his, qui non debent.

Nota incognitis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi noli præponere notis.

Cognita iudicio constant, incognita casu.

Nefacile commutes nota cum ignotis, putâ aniicum vel rem, vel vitæ genus, notis enim commodius vtēris; de quibus iudicare potes: quæ si bona sunt, rectius vtēris; si mala,

mala, facilius tolerabis, quandoquidem iuxta Plaut. Nota mala, mala non sunt. Ignota verò cuiusmodi futura sunt, incertum est. Fit autem sæpenumero, vt quæ in expetendo putaris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXIII.

*Cum dubia incertis versetur vita periculis,
Pro lucro tibi pone diem, quicumque laboras.*

Planudes Græcus legit, *incertis*, vt sint duæ dictiones.

Cum igitur vita per se incerta versetur in periculis incertis, vnumquemque vitæ diem in lucro deputa: vnusquisque enim dies poterat esse vltimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergo in tot vitæ periculis, quicumque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicumque laboras*) id est, quicumque sollicitus es, & angeris huius vitæ malis. Tamen si (vt dixi) non ignoro Planudem secus exposuisse. Sed non est sententiæ illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, vt legamus *incertis* vnica dictione, ad hunc modum: (*cum vita dubia versetur*) id est, iactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula hoc minùs à nobis vitari possunt, quòd incerta sunt. Vitasti naufragium, non vitasti ruinam; Vitasti bellum, incidis in latrones; Vitasti pestem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id ineuitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali:

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo iure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam dum obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quàm vlla in re obsequi animo amici.

Amicitia mutua officia. XXXV.

Ne dubites cum magna petas, impendere parua:

His etenim rebus coniungit Gratia Charos.

Amicitia constant officijs mutuis, & iuxta prouerbum.

Manus

Manus manum fricat. Gratiam hîc vocat Deum beneuolentia.

Amicitia rixas odit. XXXVI.

*Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est :
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.*

Cauendum est, ne per iracundiam lis incidat cum amico, propterea quod ex iurgio resident in animis vestigia quædam, quæ beneuolentiâ vertunt aliquoties in odium. Et non optimè coire solet semel rescissa concordia. Ergo morositas omnis & asperitas debet abesse ab amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

*Seruorum ob culpam, cum te dolor urget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.*

Ne punias seruum aut discipulum, quamdiu senseris te ira commotum (pessimus enim author rerum gerendarû ira,) sed prius temperes animo tuo, ut sedatâ iracundia, vel ignoscas, vel mitius punias. Ita Philosophus quidam, Punirem te (inquit seruo) ni iratus essem. Et Platon, sublato in seruû baculo, rogatus quid ageret, Ego (inquit) castigo hunc intemperantem, seipsum significans, ira concitum.

Patientia vincere. XXXVIII.

*Quem superare potes, interdum vince ferendo :
Maxima enim morum semper patientia virtus.*

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen, ut vincaris, & negligere aduersarium : hac virtute inter mortales non est alia præstantior.

Quæsitæ sunt conseruanda. XXXIX.

*Conserua potius quæ sunt iam parte labore :
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.*

Facilius ac tutius seruare, quod tuo labore quæsitum est quàm sarcire quod profusione diminueris ac detriueris. Cum enim laboratur integra re, facile defenditur inopia : Verum cum laboratur in damno sarciendo, increfcit & obruit nos egestas.

Consulendum tibi imprimis. XL.

*Dapsilis interdum notis, tbaris et amicis,
Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.*

Cum

Cum tu *felix*, hoc est, lauta fortuna fueris (*interdum dap-
lis*) id est, liberalis (*notis, charis, & amicis*) notis ut vicinis:
charis, quos diligis amicis, ut cognatis: (*semper tibi proxi-
mus esto*) interdum in illos sis beneficus, in te semper. Et
ita amicis sis amicis, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHORVM DE MORIBVS.

LIB. II. PRÆFATIO.

*Elivris si forte velis cognoscere cultum,
Virgilium legito; quod si mage nosce laboras,
Herbarum vires Macer tibi carmine dicet.
Si Romana cupis, vel Punica noscere bella,*

Lucanum querat, qui Martis prælia dicet.

Si quid amare libet, vel discere amare legendo,

Nasōnem petito: sin autem cura tibi hæc est.

Ut sapiens viuas, audi quo discere possis,

Per que semotum vitij traducitur ænum:

Ergo ades, & que sit sapientia, discere legendo.

Hoc est, ex alijs poetis alia licebit cognoscere. Virgili-
us in libris Georg. docet agriculturam. Macer tradit vires
herbarum: quanquā alius quispiam fuit hic Macer, quā-
m is quem habemus vulgō, ni fallor. Lucanus narrat Roma-
norum ciuilia bella: vbi legendum arbitror, *Ciuica*, pro *Pu-
nica*. Nihil enim de Punicis bellis scripsisse legitur Luca-
nus. Ouidius tradit artem amandi, & in Elegijs docet a-
more. Quod si cupis artem & rationem recte beatę que
viuendi cognoscere, hunc librum legito. Is te docebit non
vulgares artes, & nugas, sed quo pacto vitam exigas se-
motam, id est, liberam & inimmunem à vitij.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes ignotis etiam prodesse memento:

Vtilius regno, meritis acquirere amicos.

Non solum in amicos oportet esse beneficium, verum ig-
noti quoque conciliandi sunt, ac deuinciendi beneficium,
si modò possis prodesse. Vtilius enim est quam plurimos a-
micos parare (*meritis*) id est, benefactis, quā parere reg-

num, Regnum enim eripi potest, amici succurrunt eiectis:
& firmiores sunt, quos beneficio adiunxeris, quàm quos
potestate premas.

Arcana non scrutanda. I I.

*Mitte arcana Dei, cælumque inquirere quid sit:
Cùm sis mortalis. quæ sunt mortalia cura.*

Iuxta Socratis sententiam: Quæ supra nos, nihil ad nos.
Admonet, vt omisso studio naturalis philosophiæ, ea cure-
mus, quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mores
componendos, & animarum malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. I I I.

*Linqe metum leibis, nam si ultum est tempore in omni:
Dum mortem metuis, amittis gaudia vite.*

Eandem sententiã legis in prioribus. Pro amittis arbit-
tro legendũ amittere. Qui mortis metu semper anxius vi-
uit, stultè facit. Primũ enim non vitat id quod timet. De-
inde si quid habet hæc vita iucunditatis, eam suo vitio
perdit.

Iracundia cauenda. I V.

*Iratu de re incerta contendere noli,
Impegit ira animum, ne possit cernere verum.*

Pyrrhus admonere solitus est tytones, ne irascerentur:
at multo magis cauere oportet iracundiam eos, qui dispu-
tant. Melius enim iudicat, qui vacat irã. Contra ira obstat
amici iudicio.

Expendendum vbi opus est. V.

*Fac sumptum propter cùm res desiderat ista:
Dandum etenim est aliquid, cùm tempus postulat aut res.*

Equidem opinor Promptè legendũ pro propter Sump-
tum, cùm necessariò faciendus est, libenter & promptè fa-
cito, ne videaris grauatim facere. Nam aliquid omnino in
sumendum est, non passim, sed quoties tempus aut causa
postulat, hoc est, in nuptijs, in festis, item in amicis.

Fortuna modica tutior. VI.

*Quod nimium est fugito: parua gaudere memento.
Tutam què est puppis, modico quæ flumine fertur.*

Humilis fortuna tutior est quàm excelsa, vt nauis tutior,
quæ in paruo est flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus
natat.

natat.

Occulta vitia reticenda. VII.

*Quod pudeat, socios prudens celare memento :
Ne plures culpent id, quod tibi displicet uni.*

Ne indicaueris, aut ne committas testibus alijs, cuius te facti pudeat, ne plures reprehendant; si scirent id, quod uni tibi displicet; si solus tibi conscius fueris, hoc est, si quid peccas, pecces absque arbitris.

Occulta tandem reuelantur. VIII.

*Nolo putes prauos homines peccata lucrari :
Temporibus peccata latent & tempore parent.*

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impunè auferre sua peccata. Latent quidem, sed ad tempus, postea parent, id est manifestantur: tempus enim & celat, & aperit omnia. Parent autem dictum est, pro apparent.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

*Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet, cui vim natura negauit.*

Noli contemnere inipicum, licet sit pusillo corpore. Nam sæpe quod corporis viribus detractū est, natura addidit ingenij viribus; quanquam hæc sententia latius paret, nempe hominem non esse æstimandum proceritate roborēque corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

*Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede,
Victorem à victo superari sæpe videmus.*

Si senseris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine penes illum esse victoriā. Nam incidit sæpenu-mero opportunitas, vt mutatis vicibus rerum, vincat qui victus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Conuenit cum illo, Vir fugiens & denuò pugnabit. Quidam stulta pertinacia statim aut vincere volunt, aut perimdari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

*Aduersus notum, noli contendere verbis :
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.*

Vt antè legisti contra verbosos non esse contendendū verbis: ita cum familiaribus rixandum non est, quod summa discordia soleat nasci ex verbis leuissimis.

Fortuna non quaerenda sorte. XII.

Quid Deus intendat, noli perquirere sorte:

Quod statuit de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est: Ne sortilegijs ac malis artibus inquiras, quid de te futurum sit, quando quidem id Deus sciri non vult. Neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid discernit de te. Quod si te vellet id scire, nimirum accerseret te in consilium.

Luxus odium generat. XIII.

Inuidiam nimio cultu vitare memento:

Que si non lædit, tamen hanc sufferre moleste.

Germanus sensus sic habet: Ne nimio splendore strepitumque vitæ conflaueris tibi hominum odium, qui tamen non possint te lædere, tamen molestum est viuere obnoxium odio multorum. At per se iucundum est, omnibus esse carum, etiamsi nihil utilitatis inde capias. Quanquā hic ablatius, *Nimio cultu*, non refertur ad verbum *vitare*, sed ad *Inuidiam*, vt subaudias conflatum; aut, Ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum

iudicium. XIV.

Esto animo forti, cum sis damnatus iniquè:

Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Ne abijcias animum, si aduersarius vicit te præter ius. Nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronunciauit iudex, id Deus reiudicabit.

Reconciliata lis non refricanda. XV.

Litis præterita noli maledicta referre:

Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post reditum in gratiam, non oportet litis antea actæ cœuitia refricare, sed obliuisci superiorum iniuriarum; finita enim simultate, debet & irarum esse finis, secus autem facere, malorum est. Græci vocant *μνησικακια*, verbo videlicet infami, præteritorum malorum memoriam.

Teipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse:

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Teipsum nec vituperes, nec laudes: vtrumque enim videtur

detur affectantis inanē gloriam. Nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, vt refellatur ab alijs, & diuersa audiat.

Parfimonia. XVII.

Vtere quæsitis modicè, cùm sumptus abundat.

Labitar exiguo quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parfimonia. Dum adhuc multum superest, incipe parciùs vti: citiùs enim effluunt parta, quàm colligantur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Inspiciens esto cùm tempus postulat, aut res.

Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium, & remittenda seueritas, vt in conuiujs: in lusu deponenda persona sapientis, sumenda stulti, præsertim inter stultos; at ita, vt stultum agas, non stultus fias. Summa enim prudentia est, seruire tempori. (*Loco*) id est, cum est opportunum. Terentius, in loco verò laudo.

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento.

Crimen auaritiæ: nam sunt contraria fame.

Pugnât inter se luxus & auaritia; nam alterum est profusi, alterum sordidi, vtrunque vitium iuxta fugiendam est, vtpote quod fœdam pariat famam. Siquidem qui nimium parci sunt, audiunt *αυμνότητες*, id est, cumini sectores & *οὐκ ἐμπίστευτοι*, id est, ficos diuide, similiæque. Qui luxu sua profundunt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolito quædam referenti credere semper.

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habendi ijs qui semper aliquid noui rumoris adferunt, deque aliorum factis renunciant aliquid. Parum enim credendum ijs qui multa loquuntur: propterea quod huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignorare tu tibi noli.

Nam nullum crimen vini est, sed culpæ bibentis.

Vulgus ita solet excusare sua peccata: vinum in causa

fuit, bene potus hoc dixi. Verùm tibi ipsi imputa, non vino, quod tuo vitio noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito committe sedali.

Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis caue ne quemuis consulas, sed eum duntaxat, cuius fidem in tacendo perspectam habebas, ne non solum non opituletur, sed lædat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuiuis aperias, sed medico notæ fidei, qui celet, & succurrat.

Succellus malorum ne te offendat. XXIII.

Succellus indignos noli (tu) ferre molestè :

Indulgent fortuna malis, ut ledere possit.

In hoc versu multilaborant. Quidam (S.) elidunt, in *succellus*: verum tu si tollas tu dictionem, planè hic superuacuum, nihil supererit scrupuli. Ne te cruciet prosperitas, quæ nonnunquam contingit indignis. Non enim illis fauet fortuna, sed infidiatur, & illicit, ut postea grauius lædat.

Futuros casus prouidendos. XXIV.

Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos.

Nam leuius ledit quicquid prauideris antè.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accidat, tecum meditare, ut ne subitum sit, si acciderit. Minus enim cruciant mala, quæ non accidunt inopinanti.

Animus in aduersis spe fouendus. XXV.

Rebus in aduersis animum submittere noli,

Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.

Cùm fortuna sæuit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac serua rebus secundis, nec abijcias spem, quæ sola nec morientem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Et in Pixide Pandoræ sola spes in labro hæsit. Item Ouid. Viuere spe vidi, qui moriturus erat.

Opportunitas cùm contingit, tenenda. XXVI.

Rem tibi quam noscīs aptam dimittere noli,

Fronte capillata, post est occasio calua.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ tibi sit apta, statim arripe. Nam occasio frontem habet capillatam,

pillatam, vt ea parte teneri possit; verum si semel se ver-
 erit, ab occipitio calua est, vt id apprehendi nequeat: hoc
 est, opportunitas cum contingit, teneri potest, non redit
 autem cum voles, si neglexeris. Hic admonendum illud,
 quod Græci fingunt de deo Kæro, de quo nos copiose in
 prouerbijs.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

*Quod sequitur spectat, quodq; imminet, an'è videto
 illum imitare deum, qui parvum spectat vtrumque.*

Ex præteritis futura collige, ex præteritis bene secus-
 ue gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras. Ex-
 emplo Iani dei Romani, quem bifrontem fingebat anti-
 quitas: quod oporteat prudentem virum *απόστολῆς ὀπίσσω*, id
 est, à fronte & à tergo (vt inquit Homerus) habere oculos.
 Illud autem sequitur nos, quod præterijt, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

*Fortior ut valeas, interdum parcior esto;
 Pauca voluptati debentur, plura saluti.*

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ va-
 letudinis ratione, quàm voluptatis. Non enim in morbo
 tantum oportet ab intemperantia cauere, verum etiam
 cum rectè valeamus, parcius vtendum est rebus omnibus,
 nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum
 incidamus. Et non nihil dandum est voluptati, multò plus
 tamen salutis: qua perdita, pereunt simul & voluptates
 omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Iudicium populi nunquam contempseris vnus:

Ne nulli placeas, dum vis contemnerè multo.

Nunquam optima placent multitudini: tamen sapien-
 tis est non pugnare solum aduersus vniuersos. Nam frustra
 sapit, qui solus sapit, cum omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum est, cura salutis:

Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe, ne si tuâ
 intemperantiâ in morbum incideris, postea pudore reij-
 cias

reijcias culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solet. Nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

*Somnia ne cures: nam mens humana quod optat,
cùm vigilat, sperans per somnum cernit id ipsum.*

Quidam anxie observant sua somnia, & ex his de futuris existimant. Cùm somnia dormientium nascantur ex affectibus vigilantium, neque significant quid sit euenturum, sed quod aliquando cogitaueris, dormienti repræsentent.

DISTICHORVM, DE MORIB.

LIE. III. PRÆFATIO.

*Ne quicumq; velis carmen cognoscere (Lector)
Hec præcepta feris, quæ sunt gratissima vitæ:
Instrue præceptis animum, nunc discere cesses:
Nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago.
Commoda multa ferēs; sin autem spreueris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.*

Hoc est proœmij loco. Absq; ratione bene viuendi vita non est vita, sed simulachrum mortis. Hoc carmen vtilissima vitæ præcepta tradit, si studeas agnoscere: sin spreueris, te ipsum contempseris, non scriptorem: siquidem tua res agitur, non illius.

Rectè agendo aliorum linguam ne timeas. I.

Cùm rectè viuas, ne cures verba malorum:

Arbitrj nostri non est, quid quisque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cùm tu nihil facias mali, esto contentus conscientia rectè factorum: nam in te situm est, vt bene agas; non est in te situm, quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Producltus testis, saluo tamen ante pudore,

Quam nuncunque potes celato crimen amici.

Si ceteris testis in crimine amici, celabis pro virili maleficio illius, ita tamen, vt ipsi non lædas famam tuam:

& tantum silentij dabis amicitia, quantum patietur & fama tua, & testimonij religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blasphemique cauere memento:

Simplicitas verisimilis est, fraus ficta loquendi.

Veritati simplex est oratio: infidiosa est blandiloquentia: proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignaua vita fugienda. IV.

Segnitiam fugito, quæ vita ignauia fertur:

Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Ignaua & ociosa vita fugienda est. Nam torpor animi, corpori quoque sitem & languorem adducit. Animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis:

Vt possis animo quemuis sufferre laborem.

Animus serijs negotijs fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, vt redintegratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, quod caret alterna requie, durable non est.

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carperis unquam,

Exemplo simili, ne te dirideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab alijs: Si libenter reprehendas aliorum facta dictaque, tuo exemplo & alij in te vtentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi fors dederit tabulis suprema notato,

Augendo serua, ne sis quem fama loquatur.

Quod tibi obuenerit ex testamento tuorum, id serua, ne fias vulgo fabula (*Quæ fors suprema*) id est, hæreditas dederit tibi (*notato*) id est, inscribe tabulis testamentarijs (vel *notato*) id est, scripta tabulis; ea *augenda serua*, id est, ita serua, vt augeas etiam: vulgus enim multa dicere solet in *uoluptatibus*, id est, in nouas nactus diuitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cum tibi diuitiæ superant in fine senectæ,

Munificus

Munificus facito viuas, non parcus amicis.

Est vitium hoc senibus peculiare, vt quò propius accedant ad mortem, hoc sint contratiores: (*superant*) id est, supersunt & abundant (*in fine senectutis*) id est, in extrema senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foueant obsequijs.

Verba attendenda, non os loquentis. I X.

Vtile consilium dominus ne despice serui,

Nullius sensum, si prodest, tempseris unquam.

Propter auctoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est quis dicat, sed quid dicatur.

Præsenti vtendum fortuna. X.

Rebus & in censu, si non est, quod fuit antè,

Fac viuas contentus eo quod tempora præbent.

Diminutâ fortuna tua, non est vtendum eodem splendore quo prius, sed contentus eris eo genere vitæ, quod præsens fortuna tibi præbet, & quod adest, boni consules.

Vxor spe dotis non ducenda. XI.

Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis:

Nec retinere velis, si cæperis esse molesta.

(*Fuge*) id est, caue ne ducas uxorem sub nomine dotis, id est, dotis causa. Et si duxeris dotatam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi grauis sit, sed contempta dote, repudies. Quamquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sapere exemplo. XII.

Multorum discere exemplo, quæ facta sequaris,

Quæ fugias: vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magna mercede discunt: sapiens ex aliorum vita sumit viuendi consilium: Hoc illi infamiam confluxit: cauebo ne quid simile faciam. Hoc ille bene cessit; imitabor.

Nihil vltra vires. XIII.

Quod potes id tentes; operis ne pondere pressus,

Succumbat labor, & frustra tentata relinquant.

Prius expende vires tuas, quàm aggrediare negotium: ne postea victus difficultate, turpiter relinquant, quod temerè suscepisti.

Consen-

Consentire videtur, qui tacet. XIV.

*Quod nō fī haud rectē factum, nolito tacere,
Ne videre malos imitari velle, tacendo.*

Noli dissimulare, si quid videris non rectē fieri: videberis enim probare cum files. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor fauore temperandus. XV.

*Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato:
Ipse etiam leges cupiunt, ut iure regantur.*

Si premeris iniqua lege, hoc est, dura & inhumana, confugas ad iudicis æquitatem: Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex est, cum summo iure contenditur: Veluti si pauper in vincula conijciatur quod non alat patrem, cum lex dicat, Liberi parentes alant aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terreat. In his iudex, hoc est, Prætor, aut Princeps potest succurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

*Quod merito pateris, patienter ferre memena,
Cumque res tibi sis, ipsum te iudice damna.*

Incommodum, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alij, quàm tibi, & cum tibi sis conscius, damna te ipsum, tuique iudex esto, & ea te poena dignum existimato.

Multa legenda, sed cum iudicio. XVII.

*Multa legas facio, perleſiſ perlege multa;
Nam miranda canunt, sed non credenda Poeta.*

Multa quidem legas, sed cum iudicio. Nec enim omnia vera sunt, quæ leges apud Poetas. Fortassis pro *perlege* legédum est perline, hoc est, dele, & corrige, etiam si Planudes vertit.

Modestè in conuiuio loquendum. XVIII.

*Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.*

In foro locus est eloquentiæ, in cubiculo silentij; in conuiujs alternis ac moderatis sermonibus uti conuenit, ijsque venustis & amcenis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis conuiujs, quibus non relinquunt loquendi spatium. Iracun-

Iracundia vxorum non formidanda. XIX.

Coniugis irata noli tu verba timere.

Nam lachrymis struit insidias, dum femina plorat.

Vxores lachrymas habent in promptu, his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoueamur huiusmodi lachrymis: fingunt enim eas sibi penumero, quò viros suos fallant, velut cum simulant se commoueri zelotypia, vt suum adulterium dissimulent, aut iratas, se fingunt ei, quem afflictum amant. Pro noli tu, legendum arbitror, nolito.

Quæsitis vtendum, non abutendum. XX.

Vtere quæsis, sed ne videaris abuti,

Qui sua consumunt, quum deest aliena, sequuntur.

Vtere quæ parasti, non abutere, ne profusis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel seruiliter ex alieno viuere, vel periculosè furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi propozas mortem non esse timendam,

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quòd finis est omnium huius vitæ malorum.

Vxor proba, si loquax, ferenda. XXII.

Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento,

Namque malum est, nil velle pati, nec posse tacere.

In amicis leuitiscula quædã vitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint; velut in vxore, si paulò sit loquacior, aut lingue procacioris, ferendum est; si alioqui pudica est & frugi, hoc est, suo fungens officio, maximè, quod lingue morbus ei sexui peculiaris est. Malus est is, qui nihil vitij ferre potest in alijs, præsertim cum res facilis sit tacere. Sic enim vxor desinet obgannire, si nihil respondeas; quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non ægra charas pietate parentes:

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis loco parentum est; quidam veluti legibus coacti, colunt parentes, non ex animo (*Dilige parentes charas pietate*

tate non egra id est, non coacte neq; grauatim, sed promptè & alacriter. Et si quid inciderit dissidij inter parètes, ita alteri obsequaris, vt alterum non offendas: sed pietas tua careat omni molestia.

DISTICHORVM DE MORIB.

LIB. IIII. PRÆFATIO.

Scuram quicunque cupis tradere vitam,
Nec vitis herere animum, quæ moribus obsunt:
Hæc præcepta tibi semper religenda memento.
Inuenies aliquid, in quo te vitare magistro.

Et hoc proœmium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitis, & nullius mali cōsciū viuere, hæc semper habes præ manibus, in quibus inuenies, in quo tu ipse magistro possis vtī, hoc est, te ipse regula/modereris vitam tuam, adiutus his præceptis.

Diuitiarum contemptus. I.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus.

Quas qui suspiciunt, mendicant semper auari.

Non iubet abijcere diuitias, sed non magnifacere: etenim qui has *suspiciunt*, hoc est, mirantur ac magni faciunt, dum non audent vtī quæ possident, & semper aliquid accumulant, *semper mendicant*, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam optimum. II.

Commoda natura nullo tibi tempore deerunt,

Si contentus eo fueris, quæ postulat usus.

Si metiaris sumptus vsu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agendæ. III.

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,

Noli fortunam quæ non est, dicere cæcam

Si res malè tibi succedunt tu apte negligentia, ne conferas culpam in fortunam, & illam cæcam appelles, cum tu ipse magis parum prospexeris. Potest accipi bifariam (quæ non est) id est, quæ nulla est: Fingunt enim mortales hanc

Deam,

Deam, cum nulla sit. Aut (*que non est*) subaudi cæca.

IIII.

*Dilige denarium, sed parce dilige formam,
Quam nemo sanctus, nec honestus captat habere.*

Amare pecuniam ad vsu, prudentis est; amare, vt formâ pascas oculos, auari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam soli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

Cum fueris locuples, corpus curare memento :

Ager diues habet nummos, sed non habet ipsum.

Cum agitur de corporis valetudine, ne tum parcas diuitijs tuis. Etenim qui morbo non succurret, ne minuat pecuniam; is habet quidem nummos, at seipsum non habet cum malè valeat. Mavult nummos esse saluos, quàm seipsum, & illis frui quàm seipso. Fortasse pro *sed*, legendum Se.

Castigatio paterna ferenda. VI.

Verbera quum tuleris discens aliquando magistri :

Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

Vapulasti puer à præceptore, cum disceres literas; multò magis ferre conuenit, cum pater te verbis obiurgat. Tulisti literatoris tyrannidem multò seuerioren, feras & patris imperium, qui etiam cum irascitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & vtilia agenda. VII.

Res age, que prosunt : rursus vitare memento,

In quibus error inest : nec spes est certa laboris.

De quibus dubites, ea ne feceris. Age illa, ex quibus certa speratur vtilitas. Rursus in quibus falli posses, & incertum est profuturane sint, an nocitura, ab ijs abstineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti.

N. rectè fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Dona libenter, si quid potes. Nam lucrum est non damnum, quod contuleris in bonis; & beneficiū danto accipit, qui dignò dedit. Redit enim cum fœnore, quod probo viro bene feceris.

Suspicio

Suspicio statim expedienda. IX.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit.

Namque solent, primò quæ sunt neglecta nocere.

Quæ suspicionem habent mali, ea noli negligere : sed statim examina, & exquire cuiusmodi sint. Nam initijs facilimè medeberis, si quid mali sit : neglecta crescunt, & maximè lædunt postea. Veluti si suspicaberis amicum alieniore esse in re animo, noli negligere quid sibi velit, sed excute vnde hoc natum sit, & si quid est, statim occurre nascenti malo.

Venus abstinentiâ cohibenda. X.

Cùm te detineat Veneris damnosa voluptas,

Indulgere gula noli quæ ventris amica est.

Caue ne duplices morbum tuum: vnus enini vt cunq; feratur, duo simul ferri non possunt. Amare damnosa res, damnosa gula: quòd si pariter vtroq; laboras malo, superest vt mox ad egestatē redigaris. Gulam vocat studium exquisitorum ciborum, eamque dicit Veneris amicam, quòd per eam venter saginatur, res & fama decrescit.

Homo malus, fera pessima. XI.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere:

Vnum hominem tibi præcipio plus esse timendum.

Cùm tu sponte putes omnes feras esse timendas, meo præcepto vnum animal maximè timebis, nempe hominē. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cùm tibi præualida fuerint in corpore vires,

Fac sapias, sic tu poteris vir fortis haberi

Si natura dedit vires corporis, non statim vir fortis eris, nisi adiunxeris ingenij vim, hoc est, sapientiam; quâ corporis robore rectè vtaris.

Amicus, certus medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, si fortè laboras;

Nec quisquam melior medicus, quàm fides amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fidei amico. Ille pharmaciis sanat, hic verbis. Aliter: Si
quid

quid morbi inciderit, magis amicum accersere, quàm medicum.

Sacrificium spiritus contribulatus. XIV.

Quum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?

Stultitia est, morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactatâ pecude, quæ nihil commiserat: & pro alieno peccato innocens dabat pœnas: cùm is, qui peccauit, potius mactari debuerit, quàm victima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cùm sua quemque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus. XV.

Cùm tibi vel socium, vel fidum queris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus, quem velis adiungere, non æstimandus est è censu, sed ex moribus: idem oportet fieri in vxoribus.

Auacritia vitanda. XVI.

Utere questis opibus, fuge nomen auari.

Quid tibi diuitiæ prosunt, si pauper abundas?

Frustra parâsti diuitias, si partis uti non audes, & inter magnas opes viuis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes, nihilo plus tibi prosunt, quàm ea, quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam seruare cupis, dum viuis, honestam,

Fac fugias animo, quæ sunt mali gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amari voluptates inhonestas, nempe, gula, libidinis, & similia.

Senem etiam delirum ne irriseris. XVIII.

Cùm sapias animo, noli irridere senectam.

Nam quicumq;, senex, sensus puerilis in illo est.

Cùm per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minus animo valeat. Desipiscit enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliquid, nam cum subitò fortuna recedit,

Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

Opes

Opes sæpenumero subita fortuna eripit homine, veluti incendio, furto, bello, naufragio: verum ars eripi non potest. Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & vbiq; possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

*Omnia perspicito tacitus, quæ quisque loquatur:
Sermo hominem mores, & celat & indicat idem.*

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quàm illius oratio, hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cuiusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis si loquatur ex animo: & celat idem, si vel taceat, vel dissimulanter loquatur.

Ars vsu iuuanda. XXI.

*Exerce studium, quamvis perceperis artem:
Vt cura ingenium, sic et manus adiuvat usum:*

Vt evanescunt disciplinæ, nisi exercitatione confirmes. sic artificium opere confirmandum erit, ne excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

*Multum ne curas venturi tempora levi:
Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.*

Si vis liber esse à metu mortis, discere vitam non magnificare. Et (quemadmodum eleganter docet Aristoteles) nullius rei iucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.

Discendum & docendum. XXIII.

*Disce, sed à doctis: indoctos ipse doceto,
Propaganda etenim verum doctrina bonarum.*

Disce non à quouis: sed ab his qui possunt docere. Rursum, quod ab alijs didiceris, id alijs impertire. Vtilium enim rerum scientia non est premenda, sed per manus tradenda.

Bibendiratio. XXIV.

*Hoc bibe quod profit, si in vis vivere sanus:
Morbi causa mali est homini quandoque voluptas.*

Ne biberis supra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas, sæpenumero conciliat homini molestum & diuturnum morbum.

Ne damnes quod probaueris. XXV.

*Laudâris quodcunquē palam, quodcunq̄, probaris,
Hoc vide. ne rursus leuitatis crimine damnes.*

Leuis & inconstans videberis, si quod aliquando coram multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti sententiam, fac fileas. Fortasse pro *vide*, legendum est fuge, *crimine*, id est, suspicione & cum vituperio.

Circumspectus in vtraque fortuna. XXVI.

*Tranquillis rebus que sunt aduersa caueo :
Rursus in aduersis melius sperare memento.*

Ne securus sis, cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem caue : Rursus cum fortuna sæuit, animum sustine spe melioris fortunæ, quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt aduersa, ne sis supinis; in aduersis speranda sunt lætitoria, ne deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

*Discere ne cesses : curâ sapientia crescit :
Rara datur longo prudentia temporis usu.*

Iuxta Solonis sententiam: Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (*loco usu*) id est, diuturnâ experientiâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus : semper discere ; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt, qui prudentes euadunt experientiâ rerum : vel quia paucis contingit diu viuere, vel quia complures stultitiam non exuunt hanc vitâ. Certissima ac breuissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

*Parcè laudato : nam quem tu sæpe probâris,
Vna dies, qualis fuerit, monstrabit amicus.*

Ne laudes amicum effusius cuius non feceris periculū : siquidem ille sæpius abs te laudatus, vno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere ne pudeat. XXIX.

Ne pudeat, que nescieris te velli doceri.

Scire aliquid laus est : pudor est nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire,
quàm

quam semel dicere; cum scire pulchrum sit & pudendum nihil velle discere: ergo honestum velle.

Rebus vtendum ad sobrietatem. XXX.

*Cum Venere & Baccho lis est, & iuncta voluptas,
Quod luttum est animo complectere, sed fuge lites.*

Excerpe quod inest boni: fuge quod adiunctum est mali. Exhilerat potatio, discutit curas, vtere hac commo-
ditate: sed rursus ebrietas incitat ad iurgia, hoc caue. I-
tem Venus delectat: sed habet sua iurgia. Ama igitur
absque diffidijs.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo, ac tacitos vitare memento.

Quâ flumen placidum est, forsan latet altius vnda.

Tristes ac tacitos vita: videntur enim aliquid magni
mali n.olari: quemadmodum cauendū est flumen eâ parte
qua tranquillum est; nam illud profundissimum esse solet.
Ita Cēsar magis metuebat Brutum & Cassium pallidos ac
tacitos, quā Antonium ebrium.

Sors forti conferenda. XXXII.

Cū tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta quo sis discrimine peior.

Quoties cōdet te tuæ sortis, confer eam cum aliorum
fortuna; & videbis te nihilo peiorem, hoc est, inferiorem
multis.

Vltra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam luttus carperem remis

Tutius est multò quā velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quā magna. Tutius enim tu-
to nauigare iuxta littus, & remis vti, quā passis velis
perichitari in fluctibus. Nec enim omni fauent venti
fortunæ.

Cum iusto iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem iustum prauè contendere noli.

Semper enim Deus iniustas ulciscitur iras.

Noli prauè, hoc est, malitiosè & datâ opera ac peruersè
contendere cum homine iusto: Nam Deus nunquam hoc
relinquit inultum.

Fortuna vtrâque equè ferenda. XXXV.
*Ereptis o; ibus, noli gaudere moriendo:
 Sed gaude potius, tibi si contingat habere.*

Si diuitiæ contingant, gaude, si ereptæ fuerint, noli te cruciare, sed tunc vtere philosophiâ. Neque enim tantû boni habent, vt sit admodum dolendum, si perierint; neque rursus tantum mali, vt non sint libenter accipiendæ, si fortè contingerint. Constat carmen esse deprauatum. Arbitror legendum, *noli morere querendo*. Porro querendo non est à quæro, sed à quæror deponenri verbo.

Ab amico quod ferendum. XXXVI.
*Est iactura grauis, quæ sunt amittere damnis,
 Sunt quedam, quæ ferre decet patienter amicum.*

Si verbulo lædat amicus, ferendum est. At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cauendum, ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.
*Tempora longa tibi noli promittere vite.
 Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.*

Nemo potest sibi longæuitatem promittere: cum mors hominem (quocunque eat) non aliter insequatur, quàm umbra corpus. Fortasse legendum corpus vt umbra.

Deus quibus placandus. XXXVIII.
*Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro.
 Ne credas placare Deum, dum cedi litatur.*

Non gaudet Deus morte pecudum, etgo thure litandum est illi: hoc est, re innoxia & minimi sumptus. At hodie plerique Christianorum, licet apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac diuos sibi tantum non deiunctos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderint, vel ostentanda tantum, vel in luxum paucorû vertenda; immemores hæc semper à sanctis fuisse contempta, & si fortè obtigerunt, in egentium vsus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.
*Cede locum læsus fortune, cede potienti:
 Cedere qui potuit, prodesse aliquando valcbis.*

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodesse possunt in multis, necesse est, ut aliquando mussset iniurias, id est, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit.

Castiga te ipsum. XL.

Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.

Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

Vbi senseris te alicubi peccasse, statim poenas sumito de teipso, & noli tibi ignoscere; teipsum obiurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur, siquidem ne doleat vulnus, infundis acria, quæ mordent: sic ista reprehensio, tametsi amara est, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnaris nunquam post longum tempus amicum,

Mutavit mores: sed pignora prima memento.

Si is, cum quo tibi fuit diutina consuetudo, fortè mutatis moribus alius esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, ne vituperes eum, etiamsi non est dignus, qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officijs quod sis magis, charior esto:

Ne nomen subeas, quod dicitur officiperda.

Ut sis charus omnibus, esto gratus (officijs) id est, beneficijs & benemeritis. Inuisum enim apud omnes est nomen officiperdæ: Sic enim vocant eum, in quem collatū officium perditur. Nil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XLIII.

Suspectus caueas, ne sis miser omnibus horis:

Nam timidus & suspectus aptissima mors est.

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser viuit. Nihil igitur huic aptius, quàm mors; quandoquidem non potest necndè viuere. Suspectus, hic accipitur actiue pro suspicioso.

Humanitas erga seruos. XLIV.

*Cum fueris seruos proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.*

Sic vtare seruis tuis, licet emptitij, vt memineris homines esse, non pecudes. Quod empti sunt, fortunæ fuit quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ ne prætermittas. XLV.

*Quam primum rapienda tibi est occasio prima,
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris antè.*

Occasio, quam antè dixit frontem habere capillatam, statim est arripienda: ne si se subduxerit, frustra quæras postea, quam prius contempseras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

*Morte repentinâ noli gaudere malorum,
Felicis obeunt, quorum sine crimine vita est.*

Si mali subito moriantur, dolendum magis est, quam gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors fœlix est: vel sic; si videris malos subito tolli noli gaudere. Contingit idem bonis innocentibus, vt intelligas oc casu accidere, non vindicta numinis.

Pauper simulatum vitet amicum. XLVII.

*Quum coniux tibi sit, nec res, & famâ laboret;
Vitandum ducas inimicum nomen amici.*

Si pauper habueris vxorem quæ laboret famâ, hoc est, de qua homines male loquuntur (ducas) id est, existimes noniën amiei vitandum esse, vtpote inimicum famæ tuæ: videris enim prostituere vxorem hoc prætextu, & hoc nomine diuites pauperum vxores captant. Tametsi potest & alius esse sensus, nimirum hic: Si tibi sit vxor satis lauta famaque secunda, noli te dare in familiaritatem potentum, ne quid labis vxori tibi que contrahas.

Iunge studium. XLVIII.

*Cum tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas multa, & vites nescire doceri.*

Quo plura didiceris, hoc plura stude cognoscere, ne videaris indocilis vllius rei.

Breuitas

Breuitas memoriæ amica. XLIX.

Mirari verbis nudis me scribere versus?

Hos breuitas sensus fecit coniungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda est. Melius enim meminimus quæ breuia sunt. Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis disticis complecti voluit, ut apertior esset & breuior.

Dicta Sapien-
tium, e Græcis

Ut habentur, à nescio quo Græculo utcumque colle-

*cta, vel conficta potius, ERASMO
interprete.*

PERIANDRI CORINTHII.

Mnibus placeto.

Periculosa temeritas.

Semper volupta-

tes sunt mortales; hono-

res autem immortales.

Amicis aduersa fortuna utē-
tibus idem esto.

Lucrum turpe, res pessima.

Infortunium tuum celato, ne

voluptate afficias inimicos.

Veritati adhæreto.

Violentiam oderis.

Voluptati tempera.

Pietatem sectare.

A vitij abstinere.

Supplicibus misericors esto.

Sapientum utere consuetu-
dine.

Bonos in pretio habeto.

Probrum fugito.

Ea facito, quorum non pos-
sit pœnitere.

Quod iustum est imitare.

Benemeritos honora.

Calumniam oderis.

Cum errâris, multa consiliū.

Omnibus te ipsum præbe.

Magistratus metue.

Quicquid promiseris, facito.

Age quæ iusta sunt.

Principibus cede.

A iureiurando abstine.

Laudato honesta.

Beneficium repende.

Bona res quies.

Liberos institue.

Litem oderis.

Audi quæ ad te pertinent.

Responde in tempore.

Ne cui inuideas.

Oculos moderare.

Spem foue.	Mortalia cogita.
Affabilis esto.	Ne prior iniuriam facias.
Diuturnam amicitiam custodi.	Mortuum ne rideto.
Concordiam sectare.	Consule inculpatè.
Ne loquaris ad gratiam.	Teipsum ne negligas.
Ne tempori credideris.	Mortem oppete pro patria.
Seniorem reuerere.	Ex ingenuis liberos crea.
Ne quauis de re doleas.	Arcanum cela.
Parcito tanquã immortalis.	Opportunitatem expecta.
Sperato tanquam mortalis.	Largire cum vtilitate.
Ne cfferaris gloria.	Dolorem fuges.
Cede magnis.	Amicis vttere.
	Dilecta amicos.

BIANTIS.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: sin deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine ne malè loquare; quid sit autem, ausculta.

Audito multa, loquere pauca.

Prius intellige, & deinde ad opus accede.

Ne ob diuitias laudâris virum indignum.

Persuasionem cape, non vi.

Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

PITTACI MITYLENAEI.

Quæ factururus es, ea ne prædixeris: frustratus enim rideberis.	Desidiosus ne esto.
Depositum redde.	Ne contende cum parentibus, etiam si iusta dixeris.
A familiaribus in minutis rebus, læsus, feras.	Ne geras Imperium, priusquam parère didiceris.
Amico ne maledixeris.	Infortunatum ne irriseris.
Vxori dominare.	Quæ fieri non possunt, caue concupiscas.
Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta.	Ne festinaueris loqui.
	Nosce teipsum.

Ante omnia venerare numen.

Parentes reuerere.

Voluptatem coerce.

Inimicum ne putes amicum.

Inter amicos ne sis iudex.

Ne lingua præcurrat mentem.

Legibus pare.

Ne quid nimis.

Audito libenter.

Inimicum solue.

Vxoré ducito ex æqualibus
ne si ex ditioribus duxeris,
dominos tibi pares non af-
fines.

CLEOBULI

Ne sis vnquam elatus.

Libros reuolue.

Iustè iudicato.

A maledientiâ temperato.

Parentes patientiâ vince.

Inferiorem ne reijcias.

Ne teipsum præcipites in
discrimen.

Res amici diligas, & perinde
serues vt tuas.

Quod oderis, alteri ne fece-
ris.

Ne cui miniteris: est enim
muliebre.

Citius ad infortunatos ami-
cos quam fortunatos pro-

LINDII.

fisciscere.

Lapis auri iudex aurum ho-
minum.

Mendax calumniâ vitam
corruptit.

Mendaces odit quisquis
prudens ac sapiens.

Domus curam age.

Liberos tibi charissimos e-
rudi.

Bonis benefacito.

Suspicionem abiycito.

Beneficij accepti menden-
to.

Aliena ne concupifcas.

Voto nihil pretiosius.

CHILONIS

Nosce teipsum.

Temperantiam exerce.

Tempori pare.

Multitudini place.

Moribus probatus esto.

Oderis calumnias.

LACEDÆMONII.

Ne cui inuideas mortalia.

Turpia fugi.

Iustè rem para.

Sapientiâ vttere.

Ne quid suspiceris.

Ne fueris onerosus.

SOLONIS ATHENIENSIS.

Deum cole.

Amicis succurre.

Veritatem sustineto.

Legibus pareto.

Iracundiæ

Iracundiam moderare.
Malos odio prosequitor.
Parentes reuerere.
Nemini inuideto.

Ne iurato.
Cogita quod iustum
est.
Virtutem laudato.

THALETIS MILESI.

Principem honora.
Similis tui sis.
Quod adest, boni consuli-
to.
Gloriam sectare.
Pacem dilige.

Susurrionem ex edibus eijce.
Amicos probato.
Nemini promittito.
A vitijs abstineto.
Vitæ curam age.
Laudatus esto apud omnes.

DICTA SAPIENTVM EX AVSO-

NII Carmine, atq; in his extrema sententia ferè
*semper est gemina, & disticho com-
prehenditur.*

PERIANDRI, Carmine Phaleucio.

*N*unquam discrepat utile à decoro.

Id est, nihil utile quod non est honestum.

Plus est sollicitus, magis beatus.

Id est, quo quisq; ditior, hoc magis sollicitus

Mortem optare malum, timere peius.

(vivit.

Miser est, qui tedio vitæ mortem optat. Sed miserior,
qui semper timet mortem.

Faxis ut libeat, quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.

Multus terribilis, caueto multos.

Quem multi timent, is multos timeat necesse est.

Si fortuna tonat, caueto mergi.

Si fortuna iuuat, caueto tolli.

Ne extollaris fortunæ prosperitate: In rebus aduersis
ne frangaris animo.

BIANTIS, Carmina Heroica.

Quam summa boni? mens, quæ sibi conscia recti.
Id est, quid optimum? Animus bene sibi conscius.

Pernicies homini quæ maxima? solus homo alter.

Id est, homini maxima perniciēs est ab homine.

Quis diues? qui nil cupiat. Quis pauper? auarus.

Diues est, non qui multa possidet, sed qui sua sorte contentus est. Auarus omnis pauper est, qui quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? vita pudica.

Mulier etiam pauper indotata non est, si casta est.

Quæ casta est? de quâ mentiri fama veretur.

Castā non est, de quâ fama turpiter loquitur.

Quid prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quid stulti proprium? non posse, & velle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle tamen vlcisci. Malus etiam cum non possit, optat tamen ledere.

PITTACI, Carmina Iambico trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.

Eiusdem est artis rectè tacere, & rectè loqui.

Bono probari malo, quàm multis malis.

Non refert quāni multi laudant te, sed quales. Nam ab improbis laudari, vituperari est.

Demens superbis inuidet felicibus.

Stultitiæ est, cruciari felicitate malorum, quasi in vulgaribus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infeliciū.

Equè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non & ante fuerint infelices.

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

Quod alijs præscripseris, ipse seruato.

Plures amicos re secundâ compares.

Paucos amicos rebus aduersis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos; At reflante fortunâ pauci manent, sed sinceri.

CLEOBVLI, Carmine Asclepiadeo.

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.

Quo potentior es, hoc magis caue ne quid pecces: & quo plus tibi permittunt homines ob principatum, hoc ipse minus permittas tibi.

Fortune inuidia est in meritis miser.

Cum bonis male est, fortunæ imputatur, cum ea sæpe magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas male parta non diuturna.

Ignoscas alijs multa, nihil tibi.

In alios lenis esto, in te ipsum seuerus.

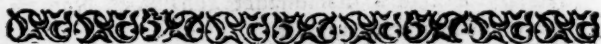
Parcit quisque bonis prodere vult bonos.

Qui bonos viros tradit in manus bouorum, is seruat, non perdit, quos prodit. Quamquam suspicor legendum, *Parcit quisque bonis, perdere vult malos.*

Vt sit sensus. Qui malos ac nocentes afficit supplicio, is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum violentia liberat. Et quisque positum est pro quisquis.

*Maiorum meritis gloria non datur:**Turpis sepe datur fama minoribus.*

Laus parentum non tribuitur posteris: At probra parentum sæpe obijciuntur liberis.

CHILONIS CARMINE CHORI-

ambico; ex choriambis tribus & Amphibracho, videtur Soradicum.

Olo minor me timeat, despiciatque maior.

Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec inferioribus sis formidini, quod est tyrannicum: nec superioribus contemptui, quod est abiectæ fortunæ.

Viue memor mortis, immemor ut sis salutis.

Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus: Sic cura honesta studia, quasi semper victurus. Quando hic versus deprauatus est, suspicor ita legendum: Viue

Viue memor mortis, vt fies memor & salutis. *Aut sic:*
Viue memor mortis, ne sis immemor & salutis.

Tristitia cuncta exuperes, aut animo, aut amico.

In rebus aduersis, aut amici consuetudine pelle mœrorem, aut animo te sustine.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua prædicent alij.

Illa inuentus grauior, quæ similis senectæ.

Grata senectus homini, quæ parilis inuenta.

Florida senectus similima est adolescentiæ. Morosa iuuentus similima est senectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta sunt.

Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit.

Par pari iugato coniux; dissidet, quod impar est.

Firmissima est amicitia, quæ inter pares coijt.

Non erunt honores unquam fortuui muneris.

Honos verus virtutis est præmium, non minus fortunæ.

Clam coarguas propinquum, sed palam laudaueris.

Amicum laudato palam, sed errantem occultè corripe.

Pulchrius multo parari, quàm creari nobilem.

Clarior est nobilitas quàm ipse tuis virtutibus tibi parâris, quàm quæ ex maiorum imaginibus contigit.

Certa si decreta fors est, quid cauere proderit;

Siue sunt incerta cuncta, quid timere conuenit?

Sifaturn vitari non potest, quid prodest præscisse? Sin incertum; stultum est timere, quod, au euenturū sit, nescias.

THALETIS, Versu Pentametro.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Quod apud alium puderet facere, ne solus quidem ausis facere, veluti te ipso teste.

Vita peris, mortis gloria non moritur.

Etiâ post mortem viuet gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere supuleris.

Sile, si quid est in animo facere, ne quis impediât.

crux est, si metuas, vincere quod nequeas.

*Augēt sibi molestiam, qui timet, quod vitari non potest:
Cum verē obiurgas, sic inimicē iuvas.*

Præstat verē carpi ab inimico, quā falsō laudari ab amico.

Nil nimium, satis est, ne sit & hoc nimium.

Ne quid nimis: nam modus omnib⁹ in rebus est optimus.

SEQUVNTVR MIMI PVB-

LIANI VERSVS AB ERASMO

Castigati & elucidati.

ERASMVS ROTEROD.

Lectori, S. D.

IN hos deprauatissimè scriptos reperi commenta-
riolos, longè prodigiosiores quā in Catonem,
qui neq; cælum neq; terram attingerent, & tamen
accuratissimè depictos; seu rem sacram. O seculū
illud infelix! Sunt pleriq; Senarii Iambici, sed
Latina comœdia libertatem non fugientes; si quod
diuersum genus inciderit, annotabimus. Caterum
qui scire volet, à quā protentosis mendis hos Mi-
mos vindicauerimus, is conferat cum his quos an-
te nostram editionem habebant vulgari codices.

Vale Lector: & frũere.

Alienum est omne, quicquid optando euenit.

*Sensus est: id quod nostro studio pa-
ratur, verē nostrum est: quod votis con-
tingit, alienum est, nempe quod fortuita
possit eripere.*

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris iri alios, tales alij futuri sunt in te.

Animus

Animus verevi qui scit, tunc aggredi.

Qui intelligit periculum, is novit cauere periculum. Temeritas autem periculose rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia, firma consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecilla, contra discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare; ubi coeperis, iam illi servus es, nec potes excutere, cum velis.

Aut amat, aut odit mulier: nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam huiusmodi viros etiam non paucos reperiās, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborant suspitione: Vel sic, Suspicio plerumque virgit in partem deteriore. *Strenua* hinc, citam ac propensam significat.

Ames parentem si aequus est; aliter feras.

Bonum parentem ama: difficilem tolera vel ob hoc, quia pater est. *Aequus* dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportet, quod possis deperdere.

Serua quod nolis perire: Oculus autem, hoc est, præsentia domini, optimus rei custos.

Amici vitia si feras, facis tua.

Tibi imputabitur, quicquid peccat amicus, cum non admoneas.

Aliena homini ingenuo, acerba est servitus.

Alijs servire durum est ei, qui liber sit natus, & alijs imperare solitus.

Absentem ledit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrij non adest, cum qua loquendum est. Itaque perinde est, ac si non adesset ipse.

Amicus iratus multa mentitur sibi.

Mens enim constituit in animo, quæ non præstat postea. *Egone illam, quæ me? quæ illum?*

Avarus ipse miserie causa est sua.

Nam sua sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit, salubre sit, an perniciosum, id quod cupit.

Amans quod suspicatur vigilans, somniat.

Qui amant, ipse sibi somnia fingunt, & inani spe sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristitia facile sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & honesta, vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli: sed paulatim potest elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiã.

Amans iratus lachrymis placatur.

Apertè mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum & fraudulentum est animal mulier, eaque minime noxia cum palam est mala. Indicat nullam esse bonam.

Avarum facile capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel; Facile fallas avarum, nisi sis idem quod ille est, id est, avarus & ipse.

Amare & sapere, vix Deo conceditur.

Non est eiusdem amare & sanæ mentis esse. Perinde quasi velis cum ratione insanire quemadmodum habet Terentius.

Avarus, niscum moritur, nihil rectè facit.

Etenim cum moritur, tum demum permittit alios suis opibus frui.

Astutè dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi fortè sic legendum est. Astu crimen celatum ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Avarus damno potius, quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui magni facit pecuniam.

Avaro

Avaro quid mali optes, nisi ut viuat diu?

Propterea quod miserrime viuat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti, nihil oportet credere.

Quamdiu doles, ne quid tibi ipsi fidas: Nihil enim im sani suadet dolor: expecta donec residat egritudo, tum statue, quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum plus alijs placet.

Sua quemque sortis poenitet. Aliena miratur, verbis duntaxat: Ceterum si ad rem ventum sit, pauci velint cum alijs commutare.

Amare iuueni fructus est, crimen seni.

Amor voluptas est in iuvene, scelus in sene, non voluptas.

Ans cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus, idem qui sanat, facit.

Desiderij vulnus sanat idem, qui facit, si sui copiam facit. Allusit ad Telephi fabulam.

Ad poenitendum properat, cito qui iudicat.

Ne statim pronuncies. Nam precipitati iudicij sepe poenitet.

Amicos res optima parant, aduersa probant.

Et hoc carmen deprauatum est, forte sic legendum: Amicum optime res parant, tristes probant. Secunda fortuna conciliat amicos, aduersa explorat, ficti sint an veri.

Alcator quando in arte est melior, tanto est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum. In mala re quod magis excellis, tanto sceleratior est. Veluti miles, quod melior est, hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, ocio franguntur.

Bis est gratum, quod opus est, ultra si offeras.

Beneficium precibus extortum, magnam gratie parte perdidit. Quod ultra oblatum est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nescit, iniuriu perit.

Non debet vti beneficijs aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.

Idem Plautus. Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare, quàm accipere: perdit enim libertatem, quisquis vtitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicuius malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactam grauius.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit. Quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accomodas.

Nam & illum adiuvas, & te eiusdem malefacti reū facis.

Bonus animus lusus, grauius multo irascitur.

Lenis animus cum incandescit, vehementius commouetur.

Bona mors est homini, vite quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat Aulus Gellius inter Mimos Publianos.

Blanditiâ non impetio fit dulcis Venus.

Iucundum est, cum ex animo quis redamatur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accomodat.

Qui probus est ipse, nunquā alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui, dū it, petit.

Commemoratio beneficij dati, est repolcentis gratiam, Coniunctio animi maximi est cognatio.

Arctius alligat mutua beneuolētia, quàm affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ita legendus est.

Beneuolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hac litera, nempe B. reperibatur.

Beneficium sepe dare, docere est reddere.

Quæ sapius benemeretur de aliquo, is prouocat ad gratitudinem quandam pertinacia benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, maior malitia est.

Qui malus est & bene loquitur, is plusquam malus est. *Bona opinio homini tutior pecuniâ est.*

Tutius est habere bonam famam, quàm diuitias.

Bonum, tamen si supprimitur, non exinguitur.

Veritas & iustitia premi possunt ad tempus, sed emergunt postea.

Bis vincit, qui se vincit in victoria.

Qui moderatè vtitur victoria, is vincit, primùm hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat vt rogetur, sed vltro querit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cuius ipsi ministrauimus occasionem. Veluti si quis hominem euehat ad magistratum, à quo postea subuertatur.

Bene dormit, qui non sentit quàm malè dormiat.

Cùm abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui rectè viuit, hoc imputatur virtuti cui dicunt aduersari fortunam. Vel sic; Quum eget necessarijs vir probus, in dedecus vergit bonorum viutorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris, proprium splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari: lucet enim in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omnino perit.

Bene perdit nummos, iudicet cum dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecuniâ cum sit nocens, perdit eam, sed suo bono: Proinde bene perdit.

Bonus nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit iniuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bona iustitiæ proxima est seueritas.

Seueritas enim est iustitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bona in apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit, apud bonos citò.

Bona turpitudine est, quæ periculum indicat.

Aut sic, quæ periculum vindicat. Satiùs est pudere, quàm pigere; pudor utilis est, per quem arcemur ab his, quæ periculose fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors meretur, ut in ipsum fauentes sint alij si quid aduersi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse carius. Carum est autem, quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in ceteros omnes vititur.

Crudelis in re aduersa est obiurgatio.

Consolandus est amicus, non obiurgandus in rebus afflictis.

Cauendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis cauere. Aliquando nocendi est omittenda occasio, cauendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neget, rapere imperas.

Qui adsuuevit semper accipere, is putat iam sibi debere quod datur; adeo ut si negaris, paratus sit eripere vi. Hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelem medicum intemperans ager facit.

Ægroti intemperantia facit, vt medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem, aut vitionem & similia.

Cuius mortem amici expeſtant, vitam oderunt.

Eius vita fuerit inuiſa oportet, cuius amici mortem operant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non eſt ſtatim fidendum inimico. Facile diſſoluitur beneuolentia, at non facile ſarcitur. Et ira omnium tardiffimè ſeneſcit.

Citiùs venit periculum, quod contemnitur.

Magis nocet periculum his, qui negligunt, quàm qui cauent.

Caſſa virum matròna parendo imperat.

Pudica vxor hoc impetrat obſequio ſuo, vt quicquid velit, faciat maritus, & magis imperat cum obſequitur, quàm cum exigit.

Citò ignominia fit, ſuperbi gloria.

Arrogantiam ſemper ſequitur infamia: & qui inſolèter vititur gloriâ, incidit in ignominiam.

Conſilio melius vincas quàm iracundia.

Ita præceps eſt, prudentia ſedata. Hac citius efficies quæ voles, quàm violentiâ & ferociâ.

Cuius dolor remedium eſt patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia alijs malis ſunt remedia: at patientia commune eſt malorum omnium lenimentum.

Cum vitia proſunt, peccat qui rectè facit.

Cum expediat eſſe malos, tum nocet eſſe bonos. Et cum præmium eſt malefactis, tum benefactis pœna eſt.

Contemni eſt leuius quàm ſtultitia percuti.

Satiùs eſt contemni ob virtutem, quàm ſtultum quid agere.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt.

Et hic verſus citatur ab Aulo Gellio. Iucundus conſuluator facit, vt non ſentias viæ tædium, perinde ac ſi vehiculo porteris.

Cilò improborum leta in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam suam, qui mortem appetit.

Cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet.

Hunc versiculum adscripsi ex Gellio. Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quàm oportet.

Hoc conuenit in tyrannos & vxores.

Damnare, est obiurgare, cum auxilio est opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum obiurgare non est officiosum, sed damnare est. Primum eximendus est calamitati, postea obiurgandus, quod sua culpa in eam inciderit.

Discipulus est prioris, posterior dies.

Quotidiana rerum experienciâ reddimur prudentiores.

Diu apparandum est bellum, vt vinceas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur conuitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochæus.

De inimico ne loquere malum, si cogites.

Si cogites nocere inimico, caue loquaris malè, cauebit etiam ille. Stultum est igitur malè dicere. Nam si amicus est, iniquè facis; sin inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.

Tutissimum est esse lentas consultationes. Nam præcipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decreuit, ubi quo crescat, non habet.

Quum malum venerit ad summum, tum necesse est vt fiat remissius.

Dediscere flere sceminam, est mendacium.

Id est, scemina nunquam hoc dediscet.

Discordia fit cavior concordia.

Amantium ira amoris redintegratio est.

Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio, de hoc diu deliberandum est, prius quàm aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne facilè credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est viuere.

Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.

Lucrum cum iactura famæ, damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustrà sunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat, timeas; citò raptum venit.

Quod dubitò contingit, subito solet auferre fortuna.

Fortasse (teneas) legendum, pro (timeas.)

Dimissum, quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiā innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpè mentiuntur & innocentes, adacti cruciati.

Etiā peccatori resiste præstetur fides.

Adeò seruanda est fides, vt etiā malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiā celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiā festinatio videtur mora.

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit, quid sit sibi cauendū.

Ex deest & superest miseris cogitatio.

Deest quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & superest, quia intelligunt, quod debuerint cauere, sed serò.

Etiā obliuisci quod scis, interdum expedit.

Quædam huiusmodi sunt, vt sint dediscenda. Legi poterat quo sis, vt sit sensus. Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quàm tua dignitas.

Ex hominum quaestu facta fortuna est Dea.

Studium lucri facit, vt fortuna credatur esse Dea, quæ faueat. Aut (ex quaest) id est, querimonijs. Nam illi imputant, si quid acciderit.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere auaritiam aut iram, plus est quam regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ira legendum.

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, Exul, qui nusquam habet domum; perinde est vt mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum; exitum enim mors est ciuilibis.

Etiā qui faciunt, odio habent iniuriam.

Nolunt sibi fieri iniuriam nec ij, qui faciunt alijs.

Eripere tulum, non dare irato, decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potius adimenda.

Se denegare patrie, exitum est pati.

Sic enim versiculam hunc mutauimus. Qui latet & non versatur in republica, is sua sponte exul est.

Etiā capillus, unus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum, quod non possit aliquid.

Eheu quā mserum est, fieri metuendū senem!

Miserrimum est consensescere metu mali, quod nondum aduenerit.

Etiā hostis est equus, qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur, quod dicat fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit equus.

Excelsis multo facilius casus nocet.

Ex alio cadentibus periculosior est, ac facilius ruina: Ita periculosius deijciuntur ex alta fortuna,

Fidem qui perdit, quo se seruat in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se seruet; qui fidē, nihil habet, in quod se seruet.

Fortuna cum blanditur, captatim venit.

Insidiatur fortuna, cum blanda est, ita tum maximē habenda est suspecta, cum maximē prospera est.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

Diffi-

Difficilimum est retinere fortunam, ne mutetur, & maior virtus est tueri parta, quam parare.

Formosa facies, muta commendatio est.

Fauetur enim formosis, etiam si nihil dicant.

Frustrà rogatur, qui miserum non potest.

Quinon potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Fraus est accipere, quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna, nimium quem fouet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt stultitia & arrogantia.

Faetur facinus, qui iudicium fugit.

Qui detractat iudicium, indicat se sibi malè conscium esse.

Felix improbitas, optimorum est calamitas.

Quoties fortuna fauet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio: quod mutari corrigique non potest, id tacitè ferendum est, non vituperandum.

Futura pugnant, ut se superari fiant.

Sic instant futura mala, ut tamen vitarique possint prudentiâ.

Furor fit, lesa sæpius patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Denes cum sæpius prouocantur, tandem irritati grauius irascuntur, quia rarius & serius commouentur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant: Et iuxta Flaccum,

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

Ordo carminis inuersus est.

Citò ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.

Facile adducitur ad vitia, qui facilis est animo, ut Mitio ille Térentius, qui ob facilitatem sexagenarius nonus factus est maritus.

Fides ut anima, unde abiit, nunquam eo redit.

Vt vita semel amissa, nunquam reuertitur: sic nec fides, iuxta illud: Qui semel scurra, nunquam bonus paterfamilias.

Fidem nemo unquam perdit, nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit, nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse, qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nūllum malum venit sine incurſu alterius mali.

Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia.

Verſus est Trochaicus, Potens: cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Fruſtrà cum ad ſenectam ventum eſt, repetes adoleſcentiam.

Et hic Trochaicus est: non licet reiuuenescere.

Proinde ſeni tractanda ſunt ſenilia.

Falſum maledictum, maleuolum mendacium eſt.

Qui conuiſciatur & mentitur, is malicioſe mentitur.

Femina naturam regere, deſperare eſt omnium.

Omnes deſperant ſe poſſe regere mulieris ingenium.

Fer diſſicilia, ut facilia lenius ſeras.

Exerce te rebus diſſicilioribus, ut alia facilius ſeras.

Fortuna nulli plus quàm conſilium ualet.

Conſilium plus efficit, quàm felicitas.

Fortuna vitrea eſt, quæ iura ſplendet, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum faciliſimè frangitur.

Ita ſplendidiffima fortuna minimè durabilis eſt.

Feras quod ladit, ut quod prodeſt per ſeras.

Vt potiari cōmodo, ſeras in cōmodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo uidet.

Fortuna facit inuidioſum, niſi lateat. Ergo diſſimilanda eſt.

Frugalitas miſeria eſt rumoris boni.

Hunc verſum addidit ex Gellio: Eſſe frugalem, rumor quidem bonus eſt, ſed inſelix & parum vulgo laudatus, cui

cui profusio magis placet. Nisi mauis miseriam accipere pro penuria siue inopia. Nam tum erit sensus: qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius sensus argutissimus est: frugalitas est parsimoniae vitium, sed sub honesto laudatōque nomine.

Graue praeiudicium est, quod iudicium non habet.

Post praeiudicia sequuntur iudicia, in quibus excutuntur praeiudicia. At graue est illud praeiudicium, quod non sequitur aliud iudicium, sed ipsum iudicii loco est, veluti si princeps prae se ferat animum inimicū in quempiam, nullus est iudex qui secus auit iudicare.

Grauiissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita grauius irascitur, si victa sit illius bonitas.

Grauis animi poena est, quem post pactum poenitet.

Magnam poenam dedit, quem poenitet facti.

Grauis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Graue est malum omne, quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile, quod praetextu bonae rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit.

Noua mala grauius dolent.

Gravior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini: at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Grauiissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo plane tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeo ut stultissima quoque, si semel inoleuerint, reuelli non possint.

Graue crimen, etiam cum dictum est leuiter, nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel ioco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quam difficilis est gloriae custodia?

Fama honesta facillime contaminatur: & difficilius est eam tueri, quam parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non est apud se, quisquis irascitur. Respondet illi superior: absenti loquitur, qui cum irato litigat.

Heu quam est timendus, quicumq; mori tutum putat?

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus: propterea quod alienæ vitæ dominus est, quisquis suæ contemptor est.

Homo qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Intelligit enim, sibi posse accidere, vt sit opus auxilio: versus est Trochaicus.

Est honesta turbitudo pro bona causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere iustitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui cum feliciter agit, alijs subuenit, huic alij subueniunt in rebus aduersis.

Heu quam miserum est lædi ab illo, de qua non possis queri?

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi vel ab amico, vel à potente, quod queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Paupertas ingeniosa est & artium repertrix. Et ingenium mala sæpè mouent, iuxta Nasonem.

Heu dolor, quam miser est, qui in tormento vocem non habet?

Et hic Trochaicus est: in tormentis verū exquiritur: at quidam ita torquentur, vt non audent verum dicere, scientes quid velit taceri, qui torquet.

Hæu quam ænitenda incurrunt homines, viuendo diu?

In longa vita multa accidunt, quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia, & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud ferit, in alterum aliud cogitat.

Hic est iambicus tetrameter, Nemo non est dissimulior.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tantundem ferè valet honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit, si dolore fortunam inuenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honestè seruit, qui succumbit tempori.

Honestum est seruire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitæ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, vt qui dedit, exigit suo iure, quandocunque velit.

Hæredem scire vilius est, quàm querere.

Quidam codices habent Ferre, pro Scire. Satius est ferre qualemcunque hæredem, quàm nullum habere.

Si legas Scire, sensus est, Præstat habere liberos, quib⁹ tua relinquant, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquant.

Hæredis fletus sub personarissus est.

Hic quoque versus citatur à Gellio, Fletus hæredis est risus personatus, id est, dissimulatus. Gaudet enim etiam si flet.

Habent locum maledicti crebre nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpius nupta.

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum vlcisci, vitam accipere est alteram.

Iucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primum vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex vltione.

Id agas, ne quis tuo te meritis oderit.

Odium effugere non possumus, ne quis nos meritis oderit, id cauere possumus.

Inuitum cum retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quò magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem laedium indignum vocas.

Seruile est supplicem esse homini indigno. Læditur igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se verò etiam discruciat custodia rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium, quod statim promptèque datur egenti.

Instructa inopia est, in diuitijs cupiditas.

Cupere cum abundes, inopia quædam est non expedita, sed instructa & onusta, quasi dicas, diues inopia.

Inuitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is inuitat, ut iterum peccatur.

Iucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate conditur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est, negligere contumeliã:

Aut sic, Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè sic legendum est, Impunè peccat, cum quis peccat rarior: Aut, Impunè peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus, miseris omnibus nocet.

Vnius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis succurratur cum egeant.

In miseri vita nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi deprauatum: haud scio, an rectè diuinâtim: non videtur contumelia, quam facias in hominem malum & infelicem. Nisi sic mauis: in vitia miseri contumelia est dicere: id est, contumeliæ genus est, in sectari vitia hominis miseri, qui magis eget consolatione.

Inopiæ parua desunt, auaritiæ omnia.

Seneca citat huiusmodi Publij carmen:

Luxuriæ desunt multa, auaritiæ omnia.

Quamquam hic quoque versus constabit, si legas, Inopiæ desunt parua siue pauca: quod ego malim. Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Isa amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et hic citatur à Gellio. Sic ama, tanquam ofurus. Ita confidas amico, vt si fiat inimicus, non multum possit lædere.

Inuidiam ferre aut fortis, aut felix potest.

Fortunati negligunt inuidiam, vt fortis contemnit.

In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia, quàm antè dixit.

Amans iratus musca mentitur sibi.

Inuidia tacitè, sed minutè irascitur.

Inuidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minutam, hoc est, de re nihili.

Iratum breuiter vites, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus.

Ab hoste reconciliato cauendum.

Iniuriarum remedium est obliuio.

Vindicta non medetur iniurijs tibi factis, sed obliuio.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est iram suam vincere. Hoc Alexander ille magnus orbis dominator non potuit.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Et hic Trochaicus: Bona conscientia facit, vt in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminosus est celeritas.

Quidam habent, in iudicando. Ne sis præceps vel ad ultionem, vel ad iudicandum.

Inimicum quamuis humilem, docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostem quantumuis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitoso visus etiam iniuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionē mali rapiunt etiam casu dicta. Iudex damnatur, cum nocens absoluitur.

Cum absoluitur nocens, tunc Iudex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet cui ignoscitur.

Non

Non ignoscendum est, nisi poeniteat facti.

In rebus dubijs plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum, vel plurimi. Multū va-
let audacia, cū res est dubia, hoc est, periculosa.

Illico nocens se damnat, quo peccat die.

Quisquis admittit scelus, illico sibi damnatus est, iudi-
ce conscientia, etiam si iudex nemo pronunciet.

Ita crede amico, ne sit inimico locus.

Idem dixit antea: ita amicum habebas, &c.

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio rectèque fieri.
Aut iratus ledi se putat ab eo, qui bene consulit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex Gellio. Qui semel expertus iterum ex-
ponit se periculo, imprudenter accusat fortunam. Est au-
tem & hic Trochaicus tetrameter.

Loco ignominie est apud indignum dignitas.

Honor commissus indigno, non honestat eum, sed magis
dedecorat.

Laus ubi noua mitur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies, vt superiori de te famè fi-
dem habeant homines.

Laso doloris remedium, inimici dolor.

Suum malum minus sentit, qui potest vlisci.

Leuis est fortuna, cuiò respicit quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit, & aufert si quid de-
dit.

Lex vniuersa est, quæ iubet nasci & mori.

Necessitas nascendi ac moriendi, neminem non com-
plectitur.

Lucrum sine damno alterius, fieri non potest.

Vnius lucrum, damnum est alterius. At non item in re-
bus animi.

Lascinia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia sen, per obnoxia est infamiz.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etsi non veretur leges vt nocens, tamen ti-
met

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxuriæ defunt multa, auaritiæ omnia.

Hunc versum Seneca citat in controuersijs. Multis profusor, auarus eget omnibus. Illi multis est opus, qui multum absumit; huic nihil est satis, quum sit insatiabilis.

Malignos fieri, maximè ingrati docent.

Ingratificiunt, vt qui benigni fuerint, contractus donent: Hos enim malignos vocat, id est, parcos.

Multis minatur, qui uni facit iniuriam.

Omnes expectant iniuriam ab eo, qui vni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re: tamen ea nos reddit sapientes, ne quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est, quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordia, sed equum desiderat ludicem. At quum fiducia rei tota est in misericordia Iudicis, pessimam habet causam.

Mori est felicitas, antequam mortem inuocet.

Ille feliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc iucunda est vita, ac nondum huius tædio mortem optat. Quidam codices pro *Felicitas* habent *Fœliciùs*.

Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum est, quum non licet loqui quod velis. Nam illic multo minùs licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias. Ergo cui nullus inuidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus, qui sua causa est bonus.

Qui benefacit commodi sui causa, is malefacit.

Malus, ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Diffimulata malitia pessima est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum: Aut, non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cum mori non possint. At semel duntaxat moriendum: nam à morte non

datur reuiuiscere : hoc dictum aduersus eos, qui quoties accidit aliquid in vita molesti, mortem optant, quasi liceat reuiuiscere.

Malè geritur, quicquid geritur fortune fide.

Quod à fortuna pendet, id parum est firmum.

Mortuus qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis, hoc perit, uiuis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus est.

Minor est quam seruus, dominus qui seruos timet,

Infra seruos timet, nempe malè sibi conscius.

Magis hæres fidus nascitur quam scribitur.

Filius nascitur hæres, heredita scribitur. Hoc aduersus illos qui fraudatis ijs, quos natura coniunxit, ob offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Malo in consilio foemine viuunt viros.

In rebus malis plus sapiunt foeminae, quam viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed foeda voluptas est assuescere alienis.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.

Trochaicus est: Difficile est seruare quod expetunt multi, veluti pecuniam, aut formosam vxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid natura perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est, velut quæ membrum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrina indigent.

Ad mala vel citra doctorum sumus idonei, virtus discitur.

Miseriam nescire, est sine periculo viuere.

Qui sine periculo viuunt, is foeliciter viuunt. Vita tuta quamuis humilis, foelicissima est.

Malè viuunt, qui semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis, aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facies acrius.

Quidam excusant conuiuium interpretatione, atque ita magis irritant.

Malè secum agit ager, medicum qui heredem facit.

Inuitat

Inuitat enim, vt occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur leuius.

Mutat se bonitas, quam irritet iniuria.

Boni fiunt mali, si prouoces.

Mulier cum sola cogitat, male cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali voluit in animo: Pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Male facere qui vult, nusquam non causam inuenit.

Malis nusquam deest occasio malefaciendi.

Maluolus semper sua natura vescitur.

Etiamsi deest præmium maleficij, tamen malcuolus fruitur sua malitia, & vel gratis malus est.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet, à quibus timetur.

Male imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est benè imperare: id amittitur malè imperando. Aut nullum imperium tam potens, quod non amittitur, si tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgo, quæ sæpius mutant maritum. Aut infœlices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito secundo, priori displicuit à quo diuertit.

Malum consilium est, quod mutari non potest.

Nunquam te inuoluas huiusmodi nodo, vt explicare te non possis. Hunc versum adiecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere, semper infœlici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio viuere.

Nihil peccent oculi, si animus oculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrent occasionem malorum cupiditatum. At animus in culpa est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas, quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum ac perpetuum, quod possit auferri.

Non citò ruina perit vir, qui ruinam timet.

Fortassè sic legendum, vt sit Trochaicus :

Non citò perit ruina, qui ruinam prætimet.

Id est, non facilè opprimitur incommodo, qui præcauet incommodum, & non facilè opprimitur periculo, qui periculum obseruat.

Nescis quid optes : aut quid fugias, ita ludit dies.

Iambicus est tetrameter : ita ludit tempus & fortunæ vicissitudo, vt sæpe quæ putaris optima, sentias maximè nocere, & contrà.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio : audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de qua nil possis queri.

Trochaicus est. Fœlicitati semper aliquid adiunctū est incommodi.

Nusquā melius morimur homines, quàm vbi libenter viximus

Ibi mori optimum, vbi iucundè viximus. Trochaicus est.

Negandi causa avaro nusquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam inuenit causam, cur non det.

Nimum a tercando, veritas amittitur.

Moderata disceptatione veritas excutitur, at immoderata perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdā ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur.

Quotidie damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium, is quotidie damnatur.

Quotidie est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in peius, hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est, odioso nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est: stultum est sic odisse peccatum, vt ipse pecces: veluti si quis ob impudicā vxorē veneno tollat adulterum,

dulterum, & sic puniat adulterium, vt ipse fiat veneficus.
Pars beneficij est, quod petitur, bene si neges.

Quidam ita moleste dant, vt gratiā amittant beneficij.

Quidam adeo commodè negant, vt videantur dedisse.
Stultum est timere, quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, paruum sordidus.

Suis quisque vitijs blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.

Et hic refertur ab Aulo Gellio. Si finas impunitum peccatum, facis, vt iterum libeat peccare.

Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet.

Hunc senarium citat Seneca in controuersijs.

Auarus non magis vitur suis quàm alienis, vtrisque igitur ex equo caret.

O vita misero longa, felici breuis!

Et hunc refert Seneca, Infelices laborant vitæ tædio. Felicibus mors ante diem videtur accedere, quod vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHVS AGRICOLA

Io. AGRICOLÆ suo fratri, S.D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego aptius tibi pro nostra necessitudine, vt qui frater sim tu⁹, afferre possim: vel tu potius pro tua ætate, vt qui prima iuuentæ spatia ingrederis, ex me expectare debeas, quàm vt vndecunq; possim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornator, & vita melior euadas. Idq; dignum studijs meis, dignum amore nostro arbitror munus, ea parare tibi, quorum vsus non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed quemadmodum natura perpetuo nos deuinxit pignora, ita illa quoque, quæ à me accipis, solida perinde sint, perpetuòque tibi adiumento

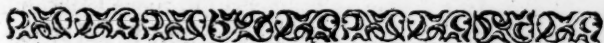
futura. Quod si pulchrè apud poëtam ille monuisse filium videtur, qui inquit,

Disce puer virtutē ex me, verumq; laborem: Fortunam ex alyis:

Et ille quidem, cuius omnis conatus pendebat ex fortuna, omnis ad fortunā labor dirigebatur: non immeritò virtutis ego tibi hortamenta colligā, qui vitam hactenus eis impendi studijs, quæ verā certissimāque ad virtutem ducunt viā; quæque in rebus humanis quid expetendum sit, quid fugiendum, quid rectè secusue fiat, veluti in speculo conspiciendum nobis, considerandūq; proponunt. Cum sint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant institutionem: Græcis Latinisq; literis conscripta egregia imprimis & admirabilis Isocratis ad Demonicum Parænesis mihi videtur. Ea enim suauitas est dicendi, is ornatus, & (vt ita dicam) sculptura orationis, tanta præterea maiestas, vtilitas, decor præceptorum, vt si quemadmodum pugiles meditados quosdam nodos nexūque habent, quibus in certamine subito, vel non cogitantes etiam vtantur: ita nos quoq; oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras velut ad filum dirigant actiones, quorumq; tenax infixa mentib⁹ nostris memoria, recti nos limitem egredi vbique vetet. Hic libellus aptus vel maximè ad hanc rem, atq; accommodatus mihi videtur. Eum itaque in Latinum sermonem è Græco conuerti rem scrupulosam conatus, vt numeros quoq; quorum ille fuit obseruantissimus, & schemata, vel (vt nos dicimus) exornationes orationis, quoad possem, imitaret: Per similiter enim cadentia & desinentia, & æquata, & contra posita, & reliquos id genus ornat⁹ voluitur oratio. Quorum vt studiosus, præcipuè Georgias Leontinus præceptor ipsius, alijsq; ætatis illius sophistæ fuerant: ita diligentior ipse, vt sicuti ipsum, non affectati viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atq; etiam & ad verbum quoque ediscendū censeo, semperque velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptum habendum. Ita fiet, vt non solum instruat os tuum, verum animum quoq; emendet: Quemadmodū enim ad doctri-

nam

nam præcipuum est, intelligere quæ legas, ita ad virtutem maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATIS AD DEMONICVM

Parænesis, per RODVLPHVM AGRICOLAM

è Græco in Latinum sermonem traducta.

IN multis (Dæmonice) rebus multum inuenimus distantes bonorum, mentes, atque malorum cogitationes, multò verò maximum accipere discrimen circa tuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentibus solum amicos venerantur, alij eos quoque qui longè absunt, beneuolètia prosequuntur. Ac malorum quidem amicitias tempus exiguum dissoluit, at bonorum ne omnis quidem cui tractus extinguit. Quum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni conatus destinant, bonos & nequaquam malos decere sectari, hanc orationem dono tibi misi, indicium erga te beneuolentiæ, signumque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos, quemadmodum facultatum, ita amicitia quoque paternæ hæreditatem suscipere. Video autè & occasionem nobis conuenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adiuuantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu sapientiæ studio adhuc tenèris, ego deditos illi recta via deduco. Quicumque autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt pulchrum illi quidem opus assumunt, non tamen circa id quod est in philosophia præstantissimum, laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehementiâ in dicendo consequantur, sed quo pacto vita moribusque industrij fiant, tantò magis quàm illi audientibus profunt, quantum interest, quid illi ad sola ipsos verba confirmant, hi verò ipsorum quoque facta emendant. Quam obrem nos non exhortationem tibi præsertes, sed institutionem tibi scribentes, pergemus nostri te consilij participem

pem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, &
 quæ rursus opera vitare, qualibus item hominib⁹ coniun-
 gere, & quo modo suam ipsorum vitam instituire. Quicun-
 que enim vite cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad ip-
 sam virtutem ingenuè adire potuerunt, qua non res hone-
 stior, non constantior est vlla. Pulchritudo enim vel vale-
 tudine perit, vel tempore flaccescit. Diuitiæ vitiorum sunt
 potius, quàm integritatis ministre: facultatem nempe de-
 sidii præbentes, & ad voluptatem iuvenes incitantes. Ro-
 bur prudentiæ coniunctum profuit: sine illa verò sæpius
 eum, qui id habet, offendit: & corpora quidem eorum qui
 se exercent, adornat: industriam verò mentis obscurat.
 Virtutis autem possessio quorum bona fide mentibus ipsa
 coalescit, sola consenescit, diuitijs potior, vtiliorque ge-
 neris splendore, quæq; fieri nequeunt ab alijs, illa suis vi-
 ribus subdens, & multitudini metuenda constanter expe-
 ctans, desidiam dedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc
 cognitu perfacile est ex gloria certaminū Herculis, ope-
 rumque à Theseo gestorum, quibus morū præstantia tan-
 tum laudis insigne operibus adiecit, vt omnis temporum
 posteritas rebus quas gesserunt, offundere nequierit obli-
 uionem. Sed & tu quoque meior patristui viuendi secte,
 nonne habebis pulchrum & domesticum eorum, quæ a me
 tibi dicentur, exemplum? Neque enim parui virtutem fa-
 ciens, neque socordiæ deditus egit ætatem: sed corpus la-
 boribus exercebat, animo pericula subibat, neq; extra
 modum diuitias expetebat, sed præsentibus quidem frue-
 batur bonis veluti mortalis, gerebatque curam futurorum
 velut immortalis. Neque verò contemptè vitam institue-
 rat, sed elegans erat & magnificus, simulq; expositus ami-
 cis. Impenitus laudabat officio ipsum prosequentes, quàm
 generes sibi necessitudine deuinctos. Persuadebat enim
 multo ad amicitiam efficacior esse naturam legem, mores
 genere, electionem necessitate. Tempus in præsentia nos
 deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus,
 exactèque de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc
 signum quoddam Hiponici sustulimus naturam, ad quem ve-
 lut

Iuxta exempla vitæ formes oportet, legemque tibi mores istius putes, & imitatore te æmulumque virtutis paternæ præbeas. Turpe namque fuerit, pictores pulcherrima quæque exprimere animantium, & liberos non imitari industriam parentum. Existimes autem nullum ita pugilem contra aduersarios suos decere meditari, sicut te considerare quo pacto cum patris tui ratione viuendi decertes. Fieri autem non potest, ut animum quisquam aliter formet, nisi multis antè honestisque præceptis fuerit expletus. Experiar igitur breuiter ea tibi exhibere, quibus obseruandis in vita plurimum videatis virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines consequuturus.

Primum quidem piæ diuina colas, non solum sacrificans, verum etiam quod iuraris præstans. Illud enim affluentia opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem, præsertim quod ciuitas: sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtemperare.

Talente exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi volentes ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, sed quæ sanitati conducunt. Id adsequeris, si desinens laborare tolerando adhuc labori sufficies.

Neque in risum procliuus esse velis, neque in verba confidens: illud enim stulti est, istud fuentis.

Quæ factu turpia sunt, ne dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus.

Propter illud enim ferox, propter hoc prouidus esse crederis: Putes imprimis decere te modestiam, pudorem, iustitiam, temperantiam. Istis enim omnibus contineri probitas, adolescentium videtur. Neque latiturum te, si turpe quippiam feceris, speres; ut enim alios celes, te ipsum tamen consciri habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reuerere, legibus obedi, voluptates sectare gloriæ iunctas: oblectatione enim cum honestate nihil est melius, sine illâ verò nihil est peius.

Obreclationes diuites, tamen si fuerint falsæ: vulgus enim veritatem

veritatem ignorat, opinionemque potius spectat.

Sic facito cuncta, velut neminem celaturus: tamen si enim parumper occultes, postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opinionis adiunges, si appareat ea te non facere, quæ si fuerint ab alijs facta reprehendas.

Si cupide didiceris, multa quoque disces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias: at quæ nescis, ea præceptis adiunge doctrinæ. Equè namque turpe est, eum, qui utilem audit orationem, non addiscere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vite otium studio percipiendæ eruditionis impende: sic enim difficulter ab alijs inuenta facile tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potiorum: istæ enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Ne pigeat longum facere iter ad eos, qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta transire maria, quod cumulationes suas opes efficiant: adolescentes verò ne terrâ quidem sustinere proficisci aliquid, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis: est autem comitatis benignè obuios appellare: affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te prabeas cunctis: optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebrò conuenias eosdem, neque diu cum eis agas de eisdem; Satietas enim omnium.

Exerce spontaneis te ipsum laboribus, ut adactus quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem contingit, si lucrum putaueris id, quo gloriam augeas, non quo dinitias addas.

In irâ si talis sis aduersus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles: in iucundis si turpe putaueris seruis te tuis imperare, voluptatibus verò seruire; in aduersis si alienas respicias calamitates, ubique quod homo sis, in memoriâ subinde ducas.

Verborum

Verborum magis quàm pecuniarum deposita tuere decet : namque viros iureiurando se fideiiores præstare.

Consentaneum puta, perinde malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferrî, nemini dixeris : nisi tantundem expediât ea taceri, & tibi dicenti & illis qui audierint.

Iusturandum adactum propter duas accipito causas, vel ut te ipsum turpi crimine exoluas, vel ut amicos tuos in magnis periculis serues. Pecuniarum autem gratiâ nullum Numen intraveris. Videberis enim alijs peierare, alijs pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraveris ante quo pacto prioribus sis usus amicis. Særa namque ipsum erga te futurum tale, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus: factus autem da operam, ut permanear. Tantundem enim dedecoris est & nullum amicum habere, & crebrò subinde amicos mutare.

Neq; cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse velis; Hoc autem facies, & si cum nullius indigeas, te similes indigere; & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concedas : deceptâ enim opinione, nihil offendes : deceptus, mores illorum rebus fictis nosces: Amicos proba, & ex vitæ aduersitate & ex periculorum societate. Aurum enim igne perspicimus, amicos verò inter aduersa cognoscimus.

Amicus hoc pacto vteris commodissimè, si non, ut ab eis rogeris, expectes, sed pollicens ultro ipsis in tempore succurras.

Æquè putes turpe, & ab inimicis superari iniurijs, & ab amicis superari beneficijs.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes, verum etiam bonis non invidentes : Multos enim, qui cum infelicibus mœrent, prosperitatis illorum inuidiæ torquet.

Absentium amicorum fac memineris apud præsentés, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis. Est autem elegantis quidem esse magnificum, splendidi verò esse profusum. Ama verum non immensâ possessione, sed moderatâ perfruitione.

Contemne diuitiarum studio occupatos, atque ipsos, quæ habent

bent, uti nescientes. Simile namque contingit illis, quod equū possidenti bonum, & equitare nescienti.

Admittere dimittas tibi, pecunias scilicet, atque possessiones comparare. Sunt autem pecunia illorum, qui recte ipsi frui sciunt: possessiones qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut magnum ali- quod damnum resarcire, & amicis probis laborantib⁹ possis o- pem ferre; ad rem quum vitæ usum non plus æquè, sed moderatè ista concupisce. Amplectere quidē præsentia, querāsque meliora.

Nulli calamitatem exprobrâris, communis enim est fortuna, & futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaurus est gratia, quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, simile tibi contingit, quod qui alienos ca- nes pascant. Illi enim danti sicut temerè accurrenti; illarant mali quoque eos, qui prosunt sicut qui nocet, similiter offendunt.

Adulantes auersare perinde atque fallentes, utriusque enim cum eis, fides habetur, iniuriâ afficiunt eos, qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos qui ad pessima gratificentur, non habebis unquam, qui tibi ad ea, quæ sunt optima sequendū assistât.

Comem te præbeas ijs, quibuscum conuersaris, & non insolentem: Superborum enim fastum vix serui quoque perferent: at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, sineque iurgator sis, neque implacitus, neque cum omnib⁹ concendas: neque iræ eorū, cum quibus agis, celeriter occurras, neque si iniuste quidem fuerint irati, sed es- feruescentib⁹ concedas: deinde ipsos, ubi relaxauerit ira, repre- hendas. Neque inter ridicula serijs, neque inter seria ridiculis gaudeas. Intempestiuum enim ubique est molestum. Neque in- gratè gratiâ ineas, quod multis euenit qui faciunt quidem, sed ægrè tamen amicis inseruiunt: Neque cupidus fueris, vel cul- pandi, quia graue est: vel castigandi, quia est acerbum.

Inprimis caue tibi à potandi consuetudine: quod si quando tulerit tempus, antè ebrietatem surge. Cum fuerit mens vino corrupta, patitur idem quod curvus solent, qui suos effuderunt aurigas: Illi namque nullo ordine suis destituti rectoribus fe- runtur, animus quoque plurima peccat ratione subuersa.

Immortalia

Immortalia sentias magnitudinem animi præ te ferendo: mortalia verò, moderatè præsentibus perfruendâ.

Tantò modestiam meliorè immodestiâ putes, quantum est, quòd alia quidem omnia peruersè facta lucro sunt eis qui illa admittunt: sola autem immodestia dâno afficit eam habentes: plerumq; enim quos verbis offenderunt, illis rebus pœnas luunt.

Quorum conciliatio tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos qui sunt veniunturi. Principium enim amicitie laus est: inimicitia vituperium.

Quum consulis præterita, sumas in exemplum futurorum: latens enim ex eo, quod apertum est, expeditissimè poteris cognoscere.

Delibera diu, celeriter verò confice, quod decreuisti.

Optimum puta, contingere nobis à Deo prosperitatem: à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, visq; cum amicis aliquibus de eis communicare, velut de alieno negotio utere. Sic enim & illorum sententiam nosces, tequè ipsum haudquam manifestum reddes.

Quum super tuis rebus aliquem in consilium tibi assumes, considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim malè administravit res suas, nunquam bene consulat in alienis.

Ita poteris maximè ad consulendum excitari, si calamitates, quas offert temeritas spectes. Sanitatis namq; tunc præcipuè curâ habemus, cū valetudinis aduersa dolore recordamur.

Regum imitare mores, illorumq; vitæ rationem sectare: videberis enim amplecti illos, vel emulari. Itaq; apud multitudinem tibi maiorem continget laudem assequi, & constantiore regum beneuolentia perfui.

Obsequere legibus, quas reges statuunt: firmissimam tamen legem mores illorum putes: sicut enim, qui rem publicam gubernat, opus habet populum observare: ita & sub principatu viuentem, maximè regem decet honorare.

Magistratu præditus, nemine ad obedienda ministeria malè utere.

Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa referetur.

Ex publicis administrationibus abeat, non opibus cumulatior, sed gloria honestior. Multis enim opibus præstantior est multitudinis laus.

Nullam

Nullam rem inhonestam, neq; dicto neque facto iuue-
reberis enim ipse talia facere, qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, ut alijs superior esse possis; sis tamen equi
contentus, ut iustitiam videaris expetere, nō propter imbecilli-
tatem, sed propter aequitatem.

Elige iustam potius paupertatem quā diuitias iniustas:
Tantū enim præstantior est opibus iustitia, ut illa solis diuiti-
bus prosint, hæc verō defunctis etiā gloriam præbet, & illa
passim improbis contingant, hæc malis prorsus inaccessa.

Neminem tibi iunxeris eorum, quibus iniustitia lucro est,
sed potius eos qui propter iustitiā ferunt iacturas. Iusti enim etsi
nulla aliā res superant iniustos, honestā tamē spe illos antecedūt.

Omnium curam gere, quæ ad vitam pertinent, maximēque
omnium providentiam tui ipsius exerce; maximum enim in
minimo est, mens bona in humano corpore.

Operam da, ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiæ
appetens, ut illo perficere possis decreta, hoc decernere faciendū.

Quidquid dicturus es, prius apud animum tuum expende.
Multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Putā verum humanarum nihil esse firmum, ita nec in prof-
peris letitiā gesties, nec in aduersis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, vel cū sint aliqua
de quibus exploratum habeas, vel de quibus dicere est necesse.

In solis enim istis potius est silentio sermo, in reliquis meli-
us fuerit tacere quā loqui.

Gaude cum tibi contingerint bona: moderatēque dole, ubi
inciderint mala: neutrius tamen animi in alijs esse velis ma-
nifestus: Absurdum enim est, reconditas in domibus opes as-
seruare, & cogitationem in propatulo positam circumferre.

Magis dedecus vites, quā periculum. Oportet enim ma-
lis formidabilem esse finem vitæ, probis verō vitam cum turpi-
tudine coniunctum.

Conare imprimis vitam in tuto collocare. Quod si tamen
contigerit in periculum te deuocari, quære in bello salutem
cum honestā opinione & non cum pudenda famā: mori nam-
que cunctis providentia decreuit; sed honestē vitā decedere,
id bonis tantū viris proprium natura concessit.

Nec mirum tibi videatur, si multa quæ diximus haudquāquam præsentī tuæ conveniunt ætati. Non enim id me latebat. Sed statui eādē operā & præsentis vitæ consiliū, tibi proferre, ac futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi sint usui futura, facili cognoscas: qui verò tibi cum benevolentia consulat, difficulter consequeris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc veluti ex arario proferas, decrevi nihil eorū prætermittere, quæcunque tibi possim in consiliū asserere. Gratiā autem habeo Deo ingentem, si quā de te concepi, non me fallat opinio. Plerosque enim videmus, ut tibi incundissimis potius quā saluber rimis delectari: ita seducentibus à vero amicis potius accedere, quā illis qui ad meliora hortentur. Te verò puto contrā instituisse pergere, iudicium mihi tuum circa reliquum vitæ cultum industriā sumens. Qui enim rectissima sibi ipse agere indicit, consentaneum est cum aliorum ad virtutem exhortantium monita non segniter amplecti. Præcipue excitabit ut rerum honestarum amore tenearis, si perspexeris, quod ex his voluptates perquam legitime habeamus. In socordia namque satiandarumque libidinum studio continuo sunt labores voluptatibus adiuncti, enixius verò ad virtutem conatus, modestaque vitæ institutio synceras semper certioresque referunt oblectationes. Et illic quidem gausi primum, postea dolemus: hic post laborem voluptates capimus. In cunctis autē rebus non ita à principij meminimus, quemadmodum exitus sensu mouemur. Plurima enim in vitā non propter res ipsas agimus, sed consequentiā gratiā elaboramus. Cogita autē quod malis convenit passim, quicquid obuiū est agere. Hanc enim protinus vitæ sibi regulam præscripserunt. Bonos verò oportet nequaquā virtutem negligere, vel in multorum incurere reprehensiones: Cuncti enim non perinde oderunt eos, qui se fallunt, sicut qui probos se esse iactant, nullaque in re vulgo sunt præferendi. Rectè quidem, nam si eos, qui solis verbis fraudem struant, improbamus, quomodo eos qui totā aberrant vitā, non aspernandos putabimus? meritoque credimus istos non solum in seipsis delinquere, sed & fortune esse proditores: hæc enim opes gloriæque & amicos peperit: illi verò seipsos indignos hac suofidelitate fecerunt: Quod si oportet, cum qui mortalis sit scrutari cō-